

“... ”

1) 14.02.2020 tarihli ve 7221 sayılı Coğrafi Bilgi Sistemleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 1. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan “veri madenciliği ve yeni veri üretimi konularındaki hasılat paylaşımına yönelik iş birlikleri kapsamında kurum, kuruluşlar ve üniversiteler ile paylaşımı bedelsiz olarak yapılabilir” ibaresi ile ikinci fıkrasının ikinci cümlesinin Anayasa aykırılığı

a. 7721 sayılı Kanunun 1. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan “veri madenciliği ve yeni veri üretimi konularındaki hasılat paylaşımına yönelik iş birlikleri kapsamında, kurum, kuruluşlar ve üniversiteler ile paylaşımı bedelsiz olarak yapılabilir” ibaresinin Anayasaya aykırılığı

Maddenin 1. fıkrasının (b) bendi genel olarak, Ulusal Coğrafi Veri Sorumluluk Matrisinde yer alan coğrafi verilerin; ulusal güvenliğe ilişkin hükümler ile fikrî, sınai ve ticari haklara ilişkin mevzuat hükümleri saklı kalmak ve veri üretmekle sorumlu kurumun uygun görüşü alınmak kaydıyla, veri madenciliği ve yeni veri üretimi konularındaki hasılat paylaşımına yönelik iş birlikleri kapsamında, kurum, kuruluşlar ve üniversiteler ile paylaşımının bedelsiz olarak yapılabileceğini düzenlemektedir.

Veri madenciliği, büyük ölçekli veriler arasından faydalı bilgiye ulaşma, bilgiyi madenleme işidir. Büyük veri yığınları içerisinde gelecekle ilgili tahminde bulunabilmemizi sağlayabilecek bağlantıların bilgisayar programı kullanarak aranması olarak da tanımlanabilir.

Madde metninde yer alan veri madenciliği ve yeni veri üretimi konularından kişilerle ilişkilendirilebilir olanları, kişisel veri niteliğindedir.

Zira Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Kanun’a göre kişisel veri, kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi ifade etmektedir. Bu bağlamda sadece bireyin adı, soyadı, doğum tarihi ve doğum yeri gibi onun kesin teşhisini sağlayan bilgiler değil, aynı zamanda kişinin fiziki, ailevi, ekonomik, sosyal ve sair özelliklerine ilişkin bilgiler de kişisel veridir. Bir kişinin belirli veya belirlenebilir olması, mevcut verilerin herhangi bir şekilde bir gerçek kişiyle ilişkilendirilmesi suretiyle, o kişinin tanımlanabilir hale getirilmesini ifade eder. Yani verilerin; kişinin fiziksel, ekonomik, kültürel, sosyal veya psikolojik kimliğini ifade eden somut bir içerik taşıması veya kimlik, vergi, sigorta numarası gibi herhangi bir kayıtla ilişkilendirilmesi sonucunda kişinin belirlenmesini sağlayan tüm halleri kapsar. İsim, telefon numarası, motorlu taşıt plakası, sosyal güvenlik numarası, pasaport numarası, özgeçmiş, resim, görüntü ve ses kayıtları, parmak izleri, genetik bilgiler gibi veriler dolaylı da olsa kişiyi belirlenebilir kılabilmek özellikleri nedeniyle kişisel verilerdir.

Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi’nin yerleşik kararlarında da belirtildiği üzere “...adı, soyadı, doğum tarihi ve doğum yeri gibi bireyin sadece kimliğini ortaya koyan bilgiler değil; telefon numarası, motorlu taşıt plakası, sosyal güvenlik numarası, pasaport numarası, özgeçmiş, resim, görüntü ve ses kayıtları, parmak izleri, IP adresi, e-posta adresi, hobiler, tercihler, etkileşimde bulunulan kişiler, grup üyelikleri, aile bilgileri, sağlık bilgileri gibi kişiyi doğrudan veya dolaylı olarak belirlenebilir kılan tüm veriler...” kişisel veri olarak kabul edilmektedir (Anayasa Mahkemesi Kararı, E.2013/122, K.2014/74, 9/4/2014; E.2014/149, K.2014/151, 2/10/2014; E.2014/74, K.2014/201, 25/12/2014; E.2014/180, K.2015/30, 19/3/2015; E.2015/32, K.2015/102, 12/11/2015).

Konum bilgilerinin, belli kişilerle ilişkilendirilmesi ya da bir kişinin konumunun tespiti de bu anlamda kişisel veri niteliği taşıyacaktır.

Anayasa'nın 20. maddesine göre herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Başka bir deyişle kişisel verilerin korunması Anayasa'nın 20. maddesinde hüküm altına alınan özel hayatın gizliliği kapsamında değerlendirilmektedir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir. Böylelikle kişisel verilerin korunması hakkı anayasal güvenceye bağlanmış ve bu şekilde kamu makamlarının keyfi müdahalelerine karşı koruma altına alınmıştır. (Anayasa Mahkemesi Kararı, E.2013/122, K.2014/74, K.T. 03/04/2014).

İptali talep edilen ibarede yer alan verilerin kişilerle ilişkilendirilebilir olanlarıyla birlikte tüm kişisel verilerin, bireylerin herhangi bir rızası olmaksızın bedelsiz bir şekilde paylaşımına açılması hak ihlalidir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin usul ve esaslar Anayasa'nın 20. maddesi gereğince kanunla düzenlenir. Bu çerçevede, Anayasa'nın 13. maddesi, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında esas alınacak genel kriterleri belirler. O halde Anayasa'nın 20. maddesi kapsamında değerlendirilen kişisel verilerin korunması, Anayasa'nın 13. maddesindeki kriterlere göre sınırlandırılır. Ancak madde metninde Ulusal Coğrafi Veri Sorumluluk Matrisinde yer alan coğrafi verilerin veri madenciliği ve yeni veri üretimi konularındaki hasılat paylaşımına yönelik iş birlikleri kapsamında, kurum, kuruluşlar ve üniversiteler ile paylaşımının bedelsiz olarak yapılabileceği düzenlenirken, bu verilerden kişisel veri kapsamında kalanların nasıl korunacağına ilişkin usul ve esaslar düzenlenmemiştir. Bu nedenle maddenin ilgili kısmı Anayasa'nın 13. ve 20. maddelerine aykırıdır.

Ayrıca Anayasa'nın 20. maddesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesiyle ilintilidir. Başka bir deyişle özel hayat, ulusal düzeyde Anayasa'nın 20. maddesiyle uluslararası düzeyde Sözleşme'nin 8. maddesiyle koruma altına alınmıştır. Anayasa'nın 90. maddesi gereğince usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası anlaşmalar, temel hak ve özgürlüğü (kanuna nazaran daha fazla) koruyucu nitelikteyse; anlaşma hükümleri kanunun üstündedir. Bu nedenle kanunun, anlaşma hükümlerine uygun (anlaşma hükümleriyle uyumlu) olması gerekir. Temel hak niteliğinde bulunan kişiler verilerin korunması, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesi kapsamında, özel hayatın gizliliği bağlamında değerlendirilmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin de taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 'Özel ve Aile Hayatına Saygı' başlıklı 8. maddesi: '(1) Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. (2) Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir.' şeklindedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) göre, kişinin özel hayatına ilişkin verilerin yalnızca kaydedilmesi, işlenmeseler dahi, özel hayat hakkına müdahale oluşturur (S. ve Marper/Birleşik Krallık, 4 Aralık 2008, başvuru no : 30562/04 ve 30566/04 , p.67). Örneğin, aracına bir GPS alıcısı koymak suretiyle kişinin konumunun tespiti ve böylece elde edilen

Esas Sayısı : 2020/42

Karar Sayısı : 2023/99

verilerin işlenmesi ve kullanılması, kişinin özel hayat hakkına müdahale oluşturur (AİHM, Ben Faiza/Fransa, 8 Şubat 2018, başvuru no : 31446/12, p.55).

Yine Türkiye'nin taraf olduğu 28 Ocak 1981 tarihli 108 No'lu Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi de, kişisel verilerin otomatik işleme tabi tutulması karşısında özel hayata saygı hakkını güvence altına alır (madde 1).

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesinin ikinci fıkrasında bu hakkın sınırlandırılmasının sınırları sayılmıştır.

İptali talep edilen ibarede yer alan verilerin kişilerle ilişkilendirilebilir olanları, kişisel veri niteliğindedir. Ancak iptali talep edilen ibarede, bu türden kişisel verilerin Sözleşme'nin 8. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan hakkın sınırlandırılmasının sınırlarına uyumlu bir sınırlamaya yer verilmemiştir. Başka bir deyişle ibarede, temel hakka yapılacak müdahalenin sınırları detaylandırılmamış, müdahalenin hangi meşru amaçlar çerçevesinde ve hangi koşullarda demokratik toplumda 'gerekli tedbir' kapsamında kalacağı tanımlanmamıştır. Söz konusu düzenleme, özel hayat hakkının kişisel verilerin korunması boyutu açısından sınırlanmasını söz konusu hakkın olağan hukuki rejimi olarak telakki etmiş, Anayasa ve AİHS çerçevesinde demokratik bir toplumda özel hayat hakkına istisnaen getirilebilir sınırlamalara ilişkin hiçbir belirlilik, sınır ve güvence öngörmemiştir. Düzenleme, kişisel verilerin korunması ayağı itibariyle özel hayat hakkının akıbetini tamamen idarenin keyif ve lütfuna terk eden kapsamıyla; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesinin uygulanmasında özel hayat hakkıyla toplumun bütününün çıkarları arasında adil bir denge kurulması gerekliliğine işaret eden AİHM perspektifine açık şekilde aykırıdır (Birçok karar arasında bkz. mesela : AİHM, X, Y ve Z/Birleşik Krallık, 22 Nisan 1997, başvuru no: 21830/93, p.41) İptali talep edilen ibare, özel hayat hakkının ancak AİHS'nin 8. maddesinin 2. fıkrasındaki amaçlara yönelik olarak ve demokratik toplumda gereklilik ölçütüne uygun şekilde istisnaen sınırlanabileceği kuralını ihlal etmesi hasebiyle uluslararası anlaşma ile uyumlu olmadığından, Anayasa'nın 90. maddesine aykırıdır.

Ayrıca iptali talep edilen ibarede paylaşımın kurum, kuruluş ve üniversiteler ile bedelsiz olarak yapılabileceği düzenlenmiştir. İbarede yer alan verilerin yüksek düzeyde eğitim, öğretim, bilimsel araştırma ve yayın yapan fakülte, enstitü, yüksekokul ve benzeri birim ve bölümlerden oluşan, bilimsel özerkliği ve kamu tüzelkişiliği bulunan öğretim kurumu olan üniversiteler ile bedelsiz olarak paylaşılmasında bir sakınca görülmemektedir. Ancak söz konusu verilerin bedelsiz olarak paylaşımının yapılabileceği kurum ve kuruluşların neler olduğu hususunda bir açıklık yoktur. Zira kanunda kurum ve kuruluşlara ilişkin bir tanımlama yapılmamıştır. Söz konusu verilerin kamusal niteliği bulunan ve bulunmayan tüm kurum ve kuruluşlar ile bedelsiz paylaşımının yapılıp yapılamayacağına dair bir netlik bulunmamaktadır. Örneğin meslek odalarının bu maddede yer alan kurum ve kuruluşların kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceği anlaşılır değildir.

Bununla birlikte, iptali talep istenen ibarede bu paylaşımın kapsamı ayrıntılarıyla açıkça düzenlenmemiş, "bedelsizliğin" kriterlerine ilişkin keyfi uygulamaları engelleyecek objektif bir esas getirilmemiştir. Bedelsizliğin tespitinde kullanılacak kıstaslar, iptali talep edilen ibarede net bir şekilde sayılmamıştır.

Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerinden biri belirliliktir. Belirlilik ilkesi, bireylerin hukuk kurallarını önceden bilmeleri, tutum ve

davranışlarını bu kurallara göre güvenle belirleyebilmeleri anlamını taşımaktadır. Belirlilik ilkesi yalnızca yasal belirliliği değil daha geniş anlamda hukuki belirliliği ifade etmektedir. Hukuki belirlilik ilkesinde asıl olan, bir hukuk normunun uygulanmasıyla ortaya çıkacak sonuçların o hukuk düzeninde öngörülebilir olmasıdır. Bu ilkeye göre, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu birtakım güvenceler içermesi gereklidir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılıdır. Birey belirli bir kesinlik içinde hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını bilmelidir. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre belirlilik ilkesi bireylerin hukuk kurallarını önceden bilmeleri, tutum ve davranışlarını bu kurallara göre güvenle belirleyebilmeleri anlamını taşımaktadır. (E.2017/43 K.2018/40, 2/5/2018). AİHM'nin yerleşik içtihatları da, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesinde düzenlenen özel hayat hakkının ancak kanunla sınırlanabileceğine ilişkin hükmü, maddi anlamda anlamaktadır. Buna göre; özel hayat hakkına getirilen sınırlamanın salt şekli anlamda bir kanunda yer alması yeterli değildir. Kanunilik ilkesi, hakka getirilen sınırlamanın, hukukun üstünlüğü ilkesine uygun şekilde, öngörülebilirlik ve ulaşılabilirlik niteliklerine sahip bir norma dayalı olarak gerçekleştirilmesini gerektirir. Öngörülebilirlik gerekliliği çerçevesinde; ancak kişinin davranışını ayarlamasına olanak verecek açıklıkta bir norm kanun sayılabilir. Kişi, gerektiğinde uzman görüşlerinden faydalanarak, somut koşullarda belirli bir eylemden kaynaklanabilecek sonuçları makul bir derecede öngörebilecek bir durumda olmalıdır (AİHM, Sunday Times/Birleşik Krallık no: 1, 26 Nisan 1979, başvuru no: 6538/74, 49-50; AİHM, Malone/Birleşik Krallık, 2 Ağustos 1984, başvuru no: 8691/79, p. 66-67).

Ancak iptali talep edilen ibarede yer alan kurum ve kuruluşların içeriğinden ne anlaşılacağı hususunda bir açıklık, netlik, belirlilik bulunmadığından, yapılacak paylaşımın kapsamı ayrıntılarıyla düzenlenmediğinden ve “bedelsizliğin” kriterlerine ilişkin keyfiyeti engelleyecek objektif bir esas getirilmediğinden maddenin ilgili kısmı Anayasa'nın 2. maddesinde temelini bulan hukuk devleti ilkesine ve (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesinin ikinci fıkrasındaki kanunilik ilkesine aykırılığı dolayısıyla) Anayasa'nın 90. maddesine aykırıdır.

Yukarıda açıklanan nedenlerle 1. fıkrasının (b) bendinde yer alan “... veri madenciliği ve yeni veri üretimi konularındaki hasılat paylaşımına yönelik iş birlikleri kapsamında, kurum, kuruluşlar ve üniversiteler ile paylaşımı bedelsiz olarak yapılabilir.” ibaresi, Anayasa'nın 2., 13., 20. ve 90. maddelerine aykırı olup iptali gerekir.

b. 7721 sayılı Kanunun 1. maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesinin Anayasaya aykırılığı

Maddenin ikinci fıkrasında genel olarak gerçek kişilerin ve özel hukuk tüzel kişilerinin Türkiye Cumhuriyeti'ne ait Ulusal Coğrafi Veri Sorumluluk Matrisi kapsamındaki coğrafi verilerin toplanmasının, üretmesinin, paylaşmasının veya satmasının; özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak kaydıyla ve ticari faaliyetleri gerçekleştirme için gerekli belgelere sahip olunması şartı ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın iznine tabi olduğu, izne tabi olacaklar ile izin süresi ve verilere ilişkin usul ve esasların Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca belirleneceği düzenlenmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasının ikinci cümlesi “İzne tabi olacaklar ile izin süresi ve verilere ilişkin usul, esas ve içerikler Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca belirlenir.” şeklindedir.

Coğrafi verilerin toplanması, üretilmesi, paylaşılması ve satılması eylemlerini ifa edecek olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerine verilecek izne ilişkin koşullara ilişkin usul ve esasların Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından belirlenmesi, Anayasa'nın 13. ve 20. maddelerine aykırılık teşkil eder. Söz konusu coğrafi bilgilerin kişilerle ilişkilendirilebilir olanları kişisel veri kapsamında kalmaktadır.

Zira Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Kanun'a göre kişisel veri, kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi ifade etmektedir. Bu bağlamda sadece bireyin adı, soyadı, doğum tarihi ve doğum yeri gibi onun kesin teşhisini sağlayan bilgiler değil, aynı zamanda kişinin fiziki, ailevi, ekonomik, sosyal ve sair özelliklerine ilişkin bilgiler de kişisel veridir. Bir kişinin belirli veya belirlenebilir olması, mevcut verilerin herhangi bir şekilde bir gerçek kişiyle ilişkilendirilmesi suretiyle, o kişinin tanımlanabilir hale getirilmesini ifade eder. Yani verilerin; kişinin fiziksel, ekonomik, kültürel, sosyal veya psikolojik kimliğini ifade eden somut bir içerik taşıması veya kimlik, vergi, sigorta numarası gibi herhangi bir kayıtla ilişkilendirilmesi sonucunda kişinin belirlenmesini sağlayan tüm halleri kapsar. İsim, telefon numarası, motorlu taşıt plakası, sosyal güvenlik numarası, pasaport numarası, özgeçmiş, resim, görüntü ve ses kayıtları, parmak izleri, genetik bilgiler gibi veriler dolaylı da olsa kişiyi belirlenebilir kılabilecek özellikleri nedeniyle kişisel verilerdir.

Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik kararlarında da belirtildiği üzere "...adı, soyadı, doğum tarihi ve doğum yeri gibi bireyin sadece kimliğini ortaya koyan bilgiler değil; telefon numarası, motorlu taşıt plakası, sosyal güvenlik numarası, pasaport numarası, özgeçmiş, resim, görüntü ve ses kayıtları, parmak izleri, IP adresi, e-posta adresi, hobiler, tercihler, etkileşimde bulunulan kişiler, grup üyelikleri, aile bilgileri, sağlık bilgileri gibi kişiyi doğrudan veya dolaylı olarak belirlenebilir kılan tüm veriler..." kişisel veri olarak kabul edilmektedir (AYM, E.2013/122, K.2014/74, 9/4/2014; E.2014/149, K.2014/151, 2/10/2014; E.2014/74, K.2014/201, 25/12/2014; E.2014/180, K.2015/30, 19/3/2015; E.2015/32, K.2015/102, 12/11/2015).

Konum bilgilerinin belli kişilerle ilişkilendirilmesi ya da bir kişinin konumunun tespiti de bu anlamda kişisel veri niteliği taşıyacaktır.

Anayasa'nın 20. maddesine göre herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir. Böylelikle kişisel verilerin korunması hakkı anayasal güvenceye bağlanmış ve bu şekilde kamu makamlarının keyfi müdahalelerine karşı koruma altına alınmıştır. (AYM, E.2013/122, K.2014/74, K.T. 03/04/2014).

Anayasa'nın 20. maddesi gereğince kişisel verilerin korunmasına ilişkin usul ve esaslar Anayasa'nın 13. maddesi çerçevesinde kanunla düzenlenir. Söz konusu cümlede Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca belirlenecek olan usul ve esasların kanunla genel çerçevesi çizilmemiştir. Bu nedenle iptali talep edilen cümle, Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenen temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasının sınırlarına aykırılık teşkil eder.

Başka bir deyişle Anayasa'nın 13. maddesine göre temel hak ve özgürlükler, özlerine dokunulmaksızın, yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik

toplum düzeninin ve laik cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz. İptali talep edilen cümle; izne tabi olacaklar ile izin süresi ve verilere ilişkin usul, esas ve içeriklerin Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca belirleneceğini öngörmüştür. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın düzenleme alanına bırakılan bu konuların kişisel veri ile ilgili olanlarının Anayasa'nın 13. ve 20. maddeleri gereğince kanunla ve özlerine dokunulmaksızın, yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine uyumlu olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Bu konuların düzenlenmesini, idarenin çıkaracağı bir hukuki işleme bırakmak Anayasa'nın 13. ve 20. maddelerini ihlal eder.

Ayrıca Anayasa'nın 20. maddesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesiyle ilintilidir. Başka bir deyişle özel hayat, ulusal düzeyde Anayasa'nın 20. maddesiyle uluslararası düzeyde Sözleşme'nin 8. maddesiyle koruma altına alınmıştır.

Anayasa'nın 90. maddesi gereğince usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası anlaşmalar, temel hak ve özgürlüğü (kanuna nazaran daha fazla) koruyucu nitelikteyse; anlaşma hükümleri kanunun üstündedir. Bu nedenle kanunun, anlaşma hükümlerine uygun (anlaşma hükümleriyle uyumlu) olması gerekir.

Temel hak niteliğinde bulunan kişiler verilerin korunması, AİHS'nin 8. maddesi kapsamında değerlendirilmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin de taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 'Özel ve Aile Hayatına Saygı' başlıklı 8. maddesi: '(1)Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. (2)Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir.' şeklindedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) göre, kişinin özel hayatına ilişkin verilerin yalnızca kaydedilmesi, işlenmeseler dahi, özel hayat hakkına müdahale oluşturur (S. ve Marper/Birleşik Krallık, 4 Aralık 2008, başvuru no: 30562/04 ve 30566/04 , p.67). Örneğin, aracına bir GPS alıcısı koymak suretiyle kişinin konumunun tespiti ve böylece elde edilen verilerin işlenmesi ve kullanılması, kişinin özel hayat hakkına müdahale oluşturur (AİHM, Ben Faiza/Fransa, 8 Şubat 2018, başvuru no : 31446/12, p.55).

Yine Türkiye'nin taraf olduğu 28 Ocak 1981 tarihli 108 No'lu Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi de, kişisel verilerin otomatik işleme tabi tutulması karşısında özel hayata saygı hakkını güvence altına alır (madde 1).

AİHS'nin 8. maddesinin ikinci fıkrasında bu hakkın sınırlandırılmasının sınırları sayılmıştır.

İptali talep edilen cümlede yer alan verilerin kişilerle ilişkilendirilebilir olanları, kişisel veri niteliğindedir. Ancak cümlede bu türden kişisel verilerin Sözleşme'nin 8. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan hakkın sınırlandırılmasının sınırlarına uyumlu bir sınırlama getirilmemiştir. Başka bir deyişle ibarede, temel hakka yapılacak müdahalenin sınırları detaylandırılmamış, müdahalenin hangi meşru amaçlar çerçevesinde ve hangi koşullarda

demokratik toplumda ‘gerekli tedbir’ kapsamında kalacağı tanımlanmamıştır. Söz konusu düzenleme, özel hayat hakkının sınırlanmasını söz konusu hakkın olağan hukuki rejimi olarak telakki etmiş, Anayasa ve AİHS çerçevesinde demokratik bir toplumda özel hayat hakkına istisnaen getirilebilir sınırlamalara ilişkin hiçbir belirlilik, sınır ve güvence öngörmemiştir. Düzenleme, kişisel verilerin korunması ayağı itibariyle özel hayat hakkının akıbetini tamamen idarenin keyif ve lütfuna terk eden kapsamıyla; AİHS’nin 8. maddesinin uygulanmasında özel hayat hakkıyla toplumun bütünüünün çıkarları arasında adil bir denge kurulması gerekliliğine işaret eden AİHM perspektifine açık şekilde aykırıdır (Birçok karar arasında bkz. mesela : AİHM, X, Y ve Z/Birleşik Krallık, 22 Nisan 1997, başvuru no: 21830/93, p.41) İptali talep edilen ibare, özel hayat hakkının ancak AİHS’nin 8. maddesinin 2. fıkrasındaki amaçlara yönelik olarak ve demokratik toplumda gereklilik ölçütüne uygun şekilde istisnaen sınırlanabileceği kuralını ihlal etmesi hasebiyle uluslararası anlaşma ile uyumlu olmadığından, Anayasa’nın 90. maddesine aykırıdır.

Bununla birlikte mezkûr cümlede, hangi coğrafi verilerin toplanma, üretilme, paylaşılma, satılma eylemlerine konu olabileceği, bu eylemleri ifa edecek gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerinin hangilerinin izne tabi olacağı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca izin verilirken esas alınacak objektif kriterlerin neler olduğu, izin süresinin ne kadar olduğu, verilerin kapsamına nelerin girdiği belirsizdir. Düzenlemedeki belirsizlik idarenin keyfi uygulamalarına neden olabilecek niteliktedir. Anayasa’nın 2. maddesindeki hukuk devleti ilkesi, hukuki belirlilik de içerir. Bu ilkeye göre yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılıdır. Birey belirli bir kesinlik içinde hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını bilmelidir. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre belirlilik ilkesi bireylerin hukuk kurallarını önceden bilmeleri, tutum ve davranışlarını bu kurallara göre güvenle belirleyebilmeleri anlamını taşımaktadır. (E.2017/43 K.2018/40, 2/5/2018). AİHM’nin yerleşik içtihatları da AİHS’nin 8. maddesinde düzenlenen özel yaşam hakkının ancak kanunla sınırlanabileceğine ilişkin hükmü, maddi anlamda anlamaktadır. Buna göre; özel yaşam hakkına getirilen sınırlamanın salt şekli anlamda bir kanunda yer alması yeterli değildir. Kanunilik ilkesi, getirilen sınırlamanın, hukukun üstünlüğü ilkesine uygun şekilde, öngörülebilirlik ve ulaşılabilirlik niteliklerine sahip bir norma dayalı olarak gerçekleştirilmesini gerektirir. Öngörülebilirlik gerekliliği çerçevesinde; ancak kişinin davranışını ayarlamasına olanak verecek açıklıkta bir norm kanun sayılabilir. Kişi, gerektiğinde uzman görüşlerinden faydalanarak, somut koşullarda belirli bir eylemden kaynaklanabilecek sonuçları makul bir derecede öngörebilecek bir durumda olmalıdır (AİHM, Sunday Times/Birleşik Krallık no: 1, 26 Nisan 1979, başvuru no: 6538/74, 49-50; AİHM, Malone/Birleşik Krallık, 2 Ağustos 1984, başvuru no: 8691/79, p. 66-67).

İptali istenen ibarenin AYM ve AİHM kararlarında aranan hukuki belirlilik koşullarını taşımadığı da açıktır. Zira kanun metninde izne tabi olacaklar, Bakanlıkça izin verilirken esas alınacak kriterler, izin süresi ve verilerin kapsamı ayrıntılı, açık, net, anlaşılır bir biçimde düzenlenmemiştir. Bu nedenle iptali talep edilen cümle Anayasa’nın 2. maddesinde temelini bulan hukuk devleti ilkesine ve (AİHS’nin 8. maddesinin ikinci fıkrasındaki kanunilik ilkesine aykırılığı dolayısıyla) Anayasa’nın 90. maddesine aykırıdır.

Yukarıda açıklanan nedenlerle maddenin ikinci fıkrasının ikinci cümlesi, Anayasa’nın 2., 13. ve 20., 90. maddelerine aykırı olup iptali gerekir.

2) 14.02.2020 tarihli ve 7221 sayılı Coğrafi Bilgi Sistemleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 2. maddesiyle 775 sayılı Kanuna eklenen Ek madde 6'nın birinci fıkrasının Anayasaya aykırılığı

7221 sayılı Coğrafi Bilgi Sistemleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 2. maddesi ile 20/7/1966 tarihli ve 775 sayılı Gecekondu Kanununa madde eklenerek; 22/3/2007 tarihli ve 5609 sayılı Gecekondu Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce mülga Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca oluşturulan alanlar ile 5609 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra belediye sınırları içerisinde veya dışarısında 775 sayılı Gecekondu Kanununa göre Toplu Konut İdaresi Başkanlığınca oluşturulan veya oluşturulacak alanlardaki uygulamalarda Toplu Konut İdaresi Başkanlığı yetkili kılınmıştır. Yine aynı madde düzenlemesiyle 2/3/1988 tarihli ve 3414 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra belediyelerce 775 sayılı Gecekondu Kanununa göre oluşturulan veya oluşturulacak alanlardaki uygulamalarda ise ilgili belediyesi yetkili kılınmış; Belediyelerin bu hak, yetki ve görevleri yetkili organları eliyle kullanacağı düzenlenirken, Büyükşehirlerde bu Kanunun tatbikatının büyükşehir belediyelerinin koordinatörlüğünde ilçe belediyelerince yapılacağı belirtilmiştir.

Yapılan değişiklik gecekondulara ilişkin düzenlemelere imar mevzuatı çerçevesinde bütüncül bakmayı gerektirir. İptali talep edilen düzenlemenin temeli 11/3/1988 tarih ve 19751 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 2/3/1988 tarih 3414 sayılı "775 Sayılı Gecekondu Kanununun Bazı Hükümlerinin Değiştirilmesi Hakkında 3.5.1985 Tarih ve 247 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin İki Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair 16.8.1985 Tarih ve 250 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun"un birinci maddesi ile 30/7/1966 tarih ve 12362 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 20/7/1966 tarih 775 sayılı "Gecekondu Kanunu"ndaki belediye sınırları ile mücavir alanlardaki tatbikatı için Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca verilen hak, yetki ve görevler ilgili belediyelere devredilmiştir. Bir başka deyişle 3414 sayılı kanunla Belediyeler gecekondular ile esas yetkili ve sorumlu kuruluş haline gelmiştir. Her ne kadar, 3414 sayılı kanunla yapılan bu değişiklikte yetkiler devredilmişse de, esas alınması gereken düzenlemenin dayanağı 16.8.1985 tarih ve 250 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'dir.

775 sayılı Gecekondu Kanununda düzenlenen Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nda kalan diğer hak, yetki ve görevler ise 28/3/2007 tarih ve 26476 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 22/3/2007 tarih ve 5609 sayılı Gecekondu Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile Toplu Konut İdaresi Başkanlığı'na devredilmiştir. 5609 sayılı Gecekondu Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunu ile Bakanlık ve belediyelerde olan yetkiler alınmış, bir nevi Toplu Konut İdaresi Başkanlığı esas yetkili kuruluş haline getirilmiştir. Toplu Konut İdaresi Başkanlığının yetkili kılınmaya başlandığı en kapsamlı değişiklikler bu kanunla yapılmıştır. Somutlaştırmak gerekirse, 5609 sayılı Kanunun 1. maddesi ile 20/7/1966 tarihli ve 775 sayılı Gecekondu Kanununun; 15 farklı maddesinde düzenlenen İmar ve İskân Bakanlığı'nın hak ve yetkileri Toplu Konut İdaresi Başkanlığına devredilmiştir.

1940'lı yılların ortalarından itibaren nüfus artışında yaşanan hızlı yükselmeden kaynaklanan kentlere göç hareketleri büyükşehirlerde gecekondu sorununa ve buna bağlı olarak başka birçok sorunun yaşanmasına neden olmuştur. Gecekondu sorununun çözümüne yönelik olarak 20/7/1966 tarihli ve 775 sayılı Gecekondu Kanunu çıkarılarak mevcut gecekonduların ıslahı ve tasfiyesinin sağlanması ile yeniden gecekondu yapımının önlenmesi hedeflenmiştir. Bu kapsamda imar planlarında Gecekondu Kanununa istinaden önleme bölgesi, ıslah bölgesi ve tasfiye bölgesi olarak ayrılan alanlarda gerekli uygulamaları yapmak konusunda Bayındırlık

ve İskân Bakanlığı yetkili kılınmıştır. 11 Haziran 1985 tarihli ve 18781 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 247 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 1. maddesi ile 775 sayılı Gecekondu Kanununun belediye sınırları ile mücavir alanlardaki uygulaması için Bayındırlık ve İskân Bakanlığı’na verilen hak, yetki ve görevler ilgili belediyelere devredilmiştir. 2.3.1988 tarihli ve 3414 sayılı Kanunla, 247 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin bu hükmü aynen kabul edilmiş ve 775 sayılı Kanunda ek 2. madde olarak yer almıştır. 22.3.2007 tarihli ve 5609 sayılı Gecekondu Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 1/1 maddesi ile 775 sayılı Kanunun ek 2. maddesinde yer alan “Bayındırlık ve İskân Bakanlığı’na” ibaresi “Toplu Konut İdaresi Başkanlığına” şeklinde değiştirilmiştir. Buna göre, 775 sayılı Gecekondu Kanununda öngörülen uygulamalara ilişkin olarak, 247 sayılı KHK’nın yürürlüğe girdiği 11 Haziran 1985 tarihinden 5609 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 28 Mart 2007 tarihine kadar Bayındırlık ve İskan Bakanlığı’na, 28 Mart 2007’den itibaren de Toplu Konut İdaresi Başkanlığı’na verilmiş bulunan yetkiler, belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde ilgili belediyelere devredilmiş, böylece gecekondulaşmanın önlenmesine yönelik uygulamalar konusunda belediyeler, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile Toplu Konut İdaresi Başkanlığı’nın iznine ve onayına bağlı kalmaksızın 775 sayılı Kanunda öngörülen tüm yetkileri kullanarak çalışmalarını yürütmüştür.

Toplu Konut İdaresi Başkanlığına ise 2985 sayılı Toplu Konut Kanunundaki hükümler çerçevesinde gecekondu dönüşüm projeleri uygulanan alanlarda ve toplu konut alanlarında uygulama yapma yetkisi tanınmış buna karşın 775 sayılı Kanunun ek 2. maddesi, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı’nın gecekondu önleme ve ıslah bölgelerinde herhangi bir uygulamada bulunmasına olanak vermemiştir.

Nitekim, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı tarafından 775 sayılı Kanuna dayanılarak yapılan gecekondu önleme bölgesi ilanı ile buna bağlı kamulaştırma işlemlerine karşı idare mahkemelerinde açılan davalarda Toplu Konut İdaresi Başkanlığı lehine verilen kararlar (Samsun 1. İdare Mahkemesi, E:2010/1517, K:2011/617; Mersin 2. İdare Mahkemesi, E:2012/463, K:2014/218), temyiz başvurusu üzerine Danıştay tarafından, 775 sayılı Kanunun ek 2. maddesi uyarınca belediye sınırları içerisinde gecekondu önleme bölgesi ilan etme ve buna bağlı kamulaştırma yetkisinin Toplu Konut İdaresi Başkanlığı’na değil, belediyelere ait olduğu dikkate alınmaksızın ilk derece mahkemelerince karar verildiği belirtilerek dava konusu işlemlerin yetki yönünden hukuka uygun bulunmadığı gerekçesiyle bozulmuştur (Danıştay 6. Daire, E:2011/8144, K:2013/7613; Danıştay 14. Daire, E:2014/8306, K:2015/5). İptali talep edilen düzenleme, emsal olarak anılan Danıştay kararlarını etkisiz kılmak ve mahkeme kararlarına uymamanın yasal çerçevesini hazırlamak sonuçlarını doğurmaktadır.

Anayasa’nın 138. maddesinin son fıkrası uyarınca yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez. Anayasa’nın bu hükmü Mahkemenizce sayısız kararda yorumlanmıştır. Yerleşik kararlara göre; yönetim her türlü işlem ve eyleminin yargı denetimine bağlı tutulması, hukuk devleti ilkesinin bir gereğidir. Yönetim, yargı kararlarını yerine getirmek zorundadır. Yönetimin yargı kararlarını yerine getirmekte gecikmesi ya da yerine getirmesi yönetimin tazminata mahkum edilmesini gerektiren bir hizmet kusuru olduğu gibi görevi savsaklama ya da görevi kötüye kullanma suçunu oluşturur. (Anayasa Mahkemesi Kararı 1992/13E., 1992/50K. 21/10/1992).

Anayasa Mahkemesine göre “Hukuk devleti ilkesinin temel unsurlarından olan yargı bağımsızlığı, insan haklarının ve özgürlüklerinin en etkin güvencesidir. Mahkemelerin bağımsızlığı, hâkimin, çekinmeden ve endişe duymadan, Anayasa’nın öngördüğü gereklerden başka herhangi bir dış etki altında kalmadan, yansız tutumla, özgürce karar verebilmesidir.

Bağımsızlığın, demokratik bir toplumda, devlet yapısı içinde tüm kurum ve kuruluşlar ile kişilere karşı düşünülüp sağlanması gerekir.” (Anayasa Mahkemesi Kararı 4.7.2013 t., 2012/100E., 2013/84K.). Yargı bağımsızlığı, mahkemelerin bağımsızlığı hukuk devletinin olmazsa olmaz şartıdır. Hukuk devletinin bir diğer bileşeni ise kanunların kamu yararının sağlanması amacına yönelik olmasıdır.

Kanun koyucunun yasa yapmasına ve takdir yetkisini kullanmasına ilişkin olarak bazı sınırlar vardır. Kanun koyucu, yargı kararlarına uymakla yükümlü olan idarenin sorumluluğunu ortadan kaldırmak için yasa yapamaz. Nitekim, mahkemelerin verdiği karara uymakla yükümlü olan idare, iş bu iptali talep edilen düzenleme ile tesis edilmiş yüksek mahkeme kararlarına uymayacak ve herhangi bir sorumluluğu da doğmayacaktır.

Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 2. maddesindeki hukuk devleti ilkesinin bileşenlerinden birini şöyle açıklar: “56. Kanunların (kuralların) kamu yararının sağlanması amacına yönelik olması, genel, objektif, adil kurallar içermesi ve hakkaniyet ölçütlerini gözetmesi hukuk devleti olmanın gereğidir. Bu nedenle kanun koyucunun (kural koyan otoritenin), hukuki düzenlemelerde kendisine tanınan takdir yetkisini anayasal sınırlar içinde adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerini göz önünde tutarak kullanması gerekir. ...57. Kanun (kural) koyucu, düzenlemeler yaparken hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan ölçülülük ilkesiyle bağlıdır... Bir kuralda öngörülen düzenleme ile ulaşılmak istenen amaç arasında da ölçülülük ilkesi gereğince makul bir dengenin bulunması zorunludur... 80. ...Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devletinde kanunların kamu yararı gözetilerek çıkarılması zorunludur. Bir kuralın Anayasa'ya aykırılık sorunu çözümlenirken “kamu yararı” konusunda Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme yalnızca kanunun kamu yararı amacıyla yapıp yapılmadığı ile sınırlıdır. Kanun koyucunun kamu yararı anlayışının isabetli olup olmadığı yönündeki değerlendirmeler ise anayasallık denetiminin kapsamı dışında kalmaktadır.” (Anayasa Mahkemesi Kararı, E.2017/178 K.2018/82, 11/7/2018). Bu sebeple iptali talep edilen düzenleme Anayasa'nın 2. ve 138. maddesine aykırılık teşkil eder.

İptali talep edilen düzenleme, 5609 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği Mart 2007 tarihinden önce oluşturulan Bayındırlık ve İskan Başkanlığınca oluşturulan, Mart 2007 tarihinden sonra belediye sınırları içerisinde veya dışarısında 775 sayılı Kanununa göre Toplu Konut İdaresi Başkanlığınca oluşturulan veya oluşturulacak alanlarda Toplu Konut İdaresi Başkanlığı yetkili kılınmıştır. Bir başka deyişle iş bu iptali talep edilen düzenleme; 1966 yılından itibaren oluşturulan, 3414 sayılı Kanunla 1988 yılında Belediyelere verilen hak, görev ve yetkilerin 2007 yılından itibaren peyderpey azaltıldığı, yerel yönetimlerden alınarak merkezi idareye verilmesinin son adımıdır. Yerel yönetimlerin, merkezi hükümetin şekillenişindeki siyasi iradede azade hizmet temelli, doğrudan ve halk katılımı ile yönetişimi sağlamak gibi önemli rolleri bulunmaktadır. Siyasi veya herhangi başka saiklerle yerel yönetimlerin yetkilerinin azaltılması, kısıtlanması hizmet sunulamaz hale getirmektedir. Halbuki Türkiye Cumhuriyeti'nin de taraf olduğu Avrupa Konseyi Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ile AB müktesebatı, yerelin güçlendirilmesi, halkın hizmetlere ve bilgiye doğrudan erişimini, katılım hakkı ve denetim yetkilerini kullanmaları bakımından yereli merkezi idare karşısında güçlendiren bir perspektife sahiptir. Oluşturulan ve oluşturulacak alanların tamamında belediyelerin yetkisi kaldırılarak 09.07.2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile de Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na bağlanan Toplu Konut İdaresi Başkanlığı'na verilmiştir. Anayasamızın 127. maddesinin ikinci fıkrası mahallî idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkilerinin, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenleneceğini öngörmüştür. İptali talep edilen düzenlemede Anayasa'nın açık hükmü olan yerinden yönetim ilkesi gözetilmemiştir. Belediyelerin hak, görev ve yetkileri alınmış, merkezi yönetime verilmiştir.

Esas Sayısı : 2020/42

Karar Sayısı : 2023/99

Bu sebeple iptali talep edilen düzenleme Anayasa'nın 127. maddesinin ikinci fıkrasına da aykırılık teşkil eder.

Açıklanan tüm bu gerekçelerle, düzenleme Anayasa'nın 2., 127. ve 138. maddelerine aykırılık teşkil eder, iptali gerekir.

3) 14.02.2020 tarihli ve 7221 sayılı Coğrafi Bilgi Sistemleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanununun 12. maddesiyle 3194 sayılı Kanuna eklenen Ek madde 8'in dördüncü fıkrasında yer alan "artan değerinin tamamı" ibaresi ile yedinci fıkrasının (a) bendinde yer alan "%25" ibarelerinin, (b) bendinde yer alan "%40'i" ve "%30'u" ibarelerinin ve (c) bendinde yer alan "%75'i", "%15'i" ve "%10'u" ibarelerinin Anayasaya aykırılığı

7221 sayılı Kanununun 12. maddesiyle 3194 sayılı İmar Kanununa plan değişikliklerini düzenleyen madde eklenmiştir. Düzenleme uyarınca; taşınmaz maliklerinin tamamının talebi üzerine ada bazında yapılacak imar planı değişikliği sonucunda değerinde artış olan arsanın artan değerinin tamamı değer artış payı olarak alınacak, değer artış payı bedelinin tespitinde 2942 sayılı Kanununun 11 inci maddesinde belirtilen bedel tespit esasları gözetilecek, imar planı değişikliği ile taşınmazda meydana gelecek değer artışının tespiti 6362 sayılı Kanuna göre yetkilendirilmiş lisanslı en az iki gayrimenkul değerlendirme kuruluşu tarafından plan değişikliği açıklama raporunda belirtilen mer'î plan koşullarındaki değer tespiti ile birlikte değişiklik sonrası değer tespiti yapılmak suretiyle belirlenen ortalama yeni değerden az olmamak üzere, idarece oluşturulan kıymet takdir komisyonu tarafından belirlenecek, değer artış payı, en geç taşınmazın ilk satışında veya ruhsat aşamasında taşınmaz maliklerince ödenecek, kıymet takdir komisyonunca belirlenen değer artış payı, ödeme tarihinde her takvim yılı için, bir önceki yıla ilişkin olarak 213 sayılı Kanunun mükerrer 298 inci maddesi uyarınca tespit ve ilân edilen yeniden değerlendirme oranında takvim yılı başından geçerli olmak üzere arttırılarak uygulanacaktır.

Taşınmazın değer artışına tabi olduğu tapu kütüğüne şerh edilmekte ve emsal, inşaat alanı, yapı yüksekliği ve kullanım amacı değiştirilmemek kaydıyla yapılacak ruhsat tadilatları hariç, değer artış payı ödenmeden yapı ruhsatı düzenlenemeyecektir.

İptalini talep ettiğimiz ilk düzenleme, Ek 8. maddenin dördüncü fıkrasındadır. Dördüncü fıkra, "Taşınmaz maliklerinin tamamının talebi üzerine ada bazında yapılacak imar plan değişikliği sonucunda değerinde artış olan arsanın artan değerinin tamamı değer artış payı olarak alınır. Değer artış payı bedelinin tespitinde 2942 sayılı Kanun'un 11. maddesinde belirtilen bedel tespit esasları gözetilir." şeklindedir.

Dördüncü fıkra, ada bazında yapılacak bir imar plan değişikliği sonucunda değerinde artış olan arsanın artan değerinin tamamının değer artış payı olarak alınacağını düzenlemektedir. Ancak bunun gerçekleşebilmesi için, ada bazında yapılacak imar plan değişikliği taşınmaz maliklerinin tamamı tarafından talep edilmelidir.

Fıkranın mefhum-u muhalifinden Belediyeler veya Bakanlık tarafından ada bazında yapılan imar plan değişikliği sonucunda değerinde artış olan arsanın artan değerinin tamamının değer artış payı olarak alınmayacağı anlaşılmaktadır.

Bununla birlikte ek 8. maddenin yedinci fıkrasında değer artış payı tutarlarının taşınmaz maliklerince Bakanlık muhasebe birimi hesaplarına yatırılacağı ve bu meblağın büyükşehir ve

Esas Sayısı : 2020/42

Karar Sayısı : 2023/99

ilçe belediyeleri, Bakanlık ve ilgili idare hesaplarına aktarılacağı hüküm altına alınmıştır. Değer artış payının kamunun alacağı açıktır.

Ek 8. maddenin dördüncü ve yedinci fıkraları birlikte değerlendirildiğinde ada bazında imar plan değişikliği taşınmaz maliklerinin tamamı tarafından talep edildiğinde (değerinde artış olan arsanın) artan değerinin tamamı olan değer artış payının kamuya ödeneceği; ancak Belediye veya Bakanlık tarafından yapılan imar plan değişikliği olduğunda değer artış payının kamuya ödenmeyeceği sonucu çıkmaktadır.

Başka bir deyişle imar plan değişikliğini taşınmaz maliklerinin tamamı talep ettiğinde, değer artış payını kamu alacaktır ancak imar plan değişikliğini Belediye veya Bakanlık re'sen yaptığında değer artış payı taşınmaz malikleri üzerinde kalacaktır.

İptali talep edilen ibare; Anayasa'nın 35., AİHS'nin Ek 1 No'lu Protokolü'nün 1. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkını ihlal etmektedir.

Mülkiyet hakkı, sahibine diğer bir deyişle malike kullanma (usus), yararlanma (fructus) ve tasarruf (abusus) yetkileri veren temel ve aynı bir haktır. Malikin bu yetkilerinin yanında bir de üçüncü kişilerden eşya üzerindeki hak ve yetkilerinin ihlal edilmemesini, ihlal edenlerin durdurulmasını ve zarar oluşmuşsa bunun tazminini talep etme hakkı vardır. Mülkiyet hakkı ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir. Anayasa'nın 13. maddesinde genel olarak temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasının sınırlarını düzenlediğinden, bu sınırlar mülkiyet hakkının sınırlandırılmasında da geçerlidir. O halde mülkiyet hakkı sınırlandırılırken şu kriterler esas alınmalıdır. Kamu yararı amacı güdülmeli, mülkiyet hakkının özüne dokunulmamalı, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik cumhuriyetin gereklerine, ölçülülük ilkesine uygun olarak sınırlandırma yapılmalıdır.

Yine AİHS'nin Ek 1 No'lu Protokolü'ne göre her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir. Bu hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez.

Anayasa'nın 90. maddesine göre temel hak ve özgürlüklere ilişkin usulüne göre yürürlüğe konmuş uluslararası anlaşmalar normlar hiyerarşisinde kanunun üstündedir. Mülkiyet hakkı da temel bir haktır. O halde mülkiyet hakkını konu alan Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu AİHS Ek 1 No'lu Protokol, kanunların üstündedir. O halde mülkiyet hakkına AİHS Ek 1 No'lu Protokol'e aykırı şekilde getirilecek bir sınırlama, Anayasa'nın 35. maddesinin yanında AİHS'nin Ek 1 No'lu Protokolü'nün ve dolayısıyla Anayasa'nın 90. maddesinin ihlali sonucunu doğuracaktır.

İmar değişikliği sonucu taşınmazda meydana gelen artan değerinin tamamı da, taşınmazın kendisi gibi, taşınmaz malikinin mülkiyet hakkının konusunu oluşturur.

Taşınmaz maliklerinin tümünün talebiyle yapılan imar plan değişikliği sonucunda (arsanın değerinde artış olursa bu artan değerinin tamamı olan) değer artış payının kamu tarafından alınmasında bir kamu yararı bulunmamaktadır. Zira maliklerin tamamının imar değişikliği talep etmesindeki amacı, arsanın artan değerini esas alarak mülkiyet hakkına konu

Esas Sayısı : 2020/42

Karar Sayısı : 2023/99

taşınmazın gerçek değerini ortaya çıkartmaktadır. Taşınmaz malikleri, talepleri üzerine yapılacak olan imar değişikliği sonucu ortaya çıkan artan değere sahip olacak ve mülkiyete konu taşınmazın gerçek değeri üzerinden hukuki işlemlerini gerçekleştirecektir. Ancak iptali talep edilen ibare ile arsanın artan değerinin tamamı değer artış payı olarak esas alınmakta ve değer artış payının tamamı kamuya ödenmektedir.

Taşınmaz maliklerinin tamamının talebi üzerine yapılan imar plan değişikliği sonucu artan değer tamamını oluşturan değer artış payının kamuya ödenip; Belediyeler ve Bakanlık tarafından yapılan imar plan değişikliği sonucu artan değer tamamını oluşturan değer artış payının maliklerin üzerinde kalmasında kamu yararı bulunmamaktadır. Zira; taşınmaz malikin talebe esas amacı, değer artış payının malik üzerinde bırakılmasıdır.

O halde taşınmazın artan değerinin tamamına ilişkin mülkiyet hakkının, iptali talep edilen ibare ile sınırlandırılmasında bir kamu yararı bulunmamaktadır. Başka bir deyişle ibarede, Anayasa'nın 35. maddesinde yer alan özel sınırlama sebebi olan kamu yararı bulunmamaktadır.

Taşınmazda meydana gelen artan değer tamamının değer artış payına esas alınması ve bu değer artış payının tamamının kamuya ödenmesi mülkiyet hakkının özüne dokunmaktadır. Taşınmazın artan değerinin tamamının kamuya verilmesi, mülkiyet hakkına konu artan değeri tamamıyla ortadan kaldırmıştır. Zira taşınmaz malikleri üzerinde değer artış payı bırakılmamaktadır. Bu nedenle artan değer taşınmaz maliklerine kazandırdığı mülkiyet hakkının özüne dokunulmuştur. Başka bir deyişle, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasının sınırlarını genel olarak düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesi ihlal edilmiştir.

İptali talep edilen ibare; herhangi bir kamu yararı barındırmadığından ve mülkiyet hakkının özüne dokunduğundan; Anayasa'nın 35. maddesini ihlal etmektedir.

Yukarıda açıklanan nedenlerle "artan değer tamamı" ibaresi Anayasa'nın 13. ve 35., 90. maddelerine aykırı olup iptali gerekir.

Ek maddenin bütünü değerlendirildiğinde değer artış payının ödenmesi gereken tüm diğer işler için kilit öneme sahiptir. Değer artış payı tutarları taşınmaz maliklerince; Bakanlık muhasebe birimi hesabına yatırılacaktır.

Değer artış paylarının tutarlarının dağılımı da, yine düzenlenen ek madde ile yapılmıştır. İlgili kısım şu şekildedir;

"Yatırılan tutarların;

a) Büyükşehir belediyesinin olduğu illerde; %25'i büyükşehir belediyesinin ilgili hesabına, %25'i ilgili ilçe belediyesinin ilgili hesabına, %25'i Bakanlığın Dönüşüm Projeleri Özel Hesabına,

b) Büyükşehir belediyesi olmayan illerde ise; %40'ı imar planı değişikliğini onaylayan idarede açılacak ilgili hesaba, %30'u Bakanlığın Dönüşüm Projeleri Özel Hesabına,

c) Bakanlıkça onaylanan imar planı değişikliğinden kaynaklanan değer artışının %75'i Bakanlığın Dönüşüm Projeleri Özel Hesabına, kalan değer artış payının; büyükşehir

Esas Sayısı : 2020/42

Karar Sayısı : 2023/99

belediyesinin olduğu illerde %15'i büyükşehir belediyesinin ilgili hesabına, %10'u ilgili ilçe belediyesinin ilgili hesabına; büyükşehir belediyesi olmayan yerlerde ise Bakanlık payının dışındaki kalan değer artış payının tamamı plan değişikliğinin yapıldığı yerdeki ilgili idarenin açılacak ilgili hesabına,

beş iş günü içerisinde aktarılır ve (a) bendine göre kalan değer artış payının %25'i, (b) bendine göre kalan değer artış payının %30'u ile imar planı değişikliğinin diğer genel bütçeli idareler tarafından onaylanması durumunda değer artış payının tamamı genel bütçeye gelir kaydedilir.”

Anılan fıkranın (a), (b) ve (c) bendlerinde yatırılan bedelin büyükşehir belediyesi, ilçe belediyesi, bakanlık ya da ilgili idareye dağıtım oranları düzenlenmektedir. Bu düzenlemelerdeki dağıtım oranları anayasaya aykırıdır. Bu sebeple iptalini talep etmek gerekmiştir. Kanun koyucu yasama yetkisini kullanırken sınırsız değildir. Kanun koyucu, hukuki düzenlemelerde kendisine tanınan takdir yetkisini anayasal sınırlar içinde kullanmak zorundadır. Takdir yetkisinin anayasal sınırlar içinde kullanılması adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerini göz önünde tutarak kullanma zorunluluğu anlamına gelir.

Anayasa Mahkemesi Anayasa'nın 2. maddesindeki hukuk devleti ilkesinin bileşenlerinden birini şöyle açıklar: “56. Kanunların (kuralların) kamu yararının sağlanması amacıyla yönelik olması, genel, objektif, adil kurallar içermesi ve hakkaniyet ölçütlerini gözetmesi hukuk devleti olmanın gereğidir. Bu nedenle kanun koyucunun (kural koyan otoritenin), hukuki düzenlemelerde kendisine tanınan takdir yetkisini anayasal sınırlar içinde adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerini göz önünde tutarak kullanması gerekir. ...57. Kanun (kural) koyucu, düzenlemeler yaparken hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan ölçülülük ilkesiyle bağlıdır... Bir kuralda öngörülen düzenleme ile ulaşılmak istenen amaç arasında da ölçülülük ilkesi gereğince makul bir dengenin bulunması zorunludur... 80. ...Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devletinde kanunların kamu yararı gözetilerek çıkarılması zorunludur. Bir kuralın Anayasa'ya aykırılık sorunu çözümlenirken "kamu yararı" konusunda Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme yalnızca kanunun kamu yararı amacıyla yapıp yapılmadığı ile sınırlıdır. Kanun koyucunun kamu yararı anlayışının isabetli olup olmadığı yönündeki değerlendirmeler ise anayasallık denetiminin kapsamı dışında kalmaktadır.” (Anayasa Mahkemesi Kararı, E.2017/178 K.2018/82, 11/7/2018).

İptali talep edilen bendlerdeki oran dağılımı yapılırken herhangi bir kamu yararı gözetilmemiş, hakkaniyetli ve adaletli bir dağıtım yapılmamış tam aksine yerelin mali anlamda güçsüzleştirilip merkezi idarenin güçlenmesi sağlanmıştır. Büyükşehir belediyesinin olduğu illerde; %25'i büyükşehir belediyesinin ilgili hesabına, %25'i ilgili ilçe belediyesinin ilgili hesabına, %25'i Bakanlığın Dönüşüm Projeleri Özel Hesabına; Büyükşehir belediyesi olmayan illerde ise; %40'ı imar planı değişikliğini onaylayan idarede açılacak ilgili hesaba, %30'u Bakanlığın Dönüşüm Projeleri Özel Hesabına; Bakanlıkça onaylanan imar planı değişikliğinden kaynaklanan değer artışının %75'i Bakanlığın Dönüşüm Projeleri Özel Hesabına, kalan değer artış payının; büyükşehir belediyesinin olduğu illerde %15'i büyükşehir belediyesinin ilgili hesabına, %10'u ilgili ilçe belediyesinin ilgili hesabına; büyükşehir belediyesi olmayan yerlerde ise Bakanlık payının dışındaki kalan değer artış payının tamamı plan değişikliğinin yapıldığı yerdeki ilgili idarenin açılacak ilgili hesabına yatırılmasında herhangi bir makul, rasyonel, imar hukuku ile illiyet bağı kurulabilecek bir gerekçe yoktur. Kamu yararı gözetilmeden yapılan bu oransal dağılıma ilişkin düzenlemeler, Anayasamızın 2. maddesinde düzenlenen hukuk devletine aykırılık teşkil etmekte olduğu gibi Anayasa'nın 127. maddesine de aykırıdır.

Madde 127'ye göre, mahalli idarelere, "görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır." Buna karşılık, yasa ile değer artış paylarının merkezi idare ile yerel yönetimler arasında dağılım yüzdelerinin neye göre belirlendiğine dair herhangi bir öge veya ölçüt öngörülmemiştir. Bu bakımdan, söz konusu düzenleme madde 127'ye aykırılık teşkil etmektedir. Öte yandan, payların dağılımında, büyükşehir belediyeleri ve ilçe belediyeleri ile büyükşehir olmayan belediyeler arasında yapılan ayırım, Anayasa madde 10'a aykırıdır. Anayasa tarafından yapılmayan ayırımın kanun koyucunun yapması kabul edilemez. Mahalli idarelere ilişkin anayasal güvenceler bellidir. Bu güvenceleri bozan, mahalli idareler arasında eşitliği bozan düzenlemeler hukuk devleti ile kamu yararı ile bağdaşmaz. Nitekim, madde 127/son, her iki yerel yönetim kategorisi açısından da geçerlidir. Bu itibarla, merkezi idare ile mahalli idareler arasında payların oranı bakımından yapılan ayırım Anayasa madde 127'ye aykırı olduğu gibi, büyükşehir belediyesi bulunmayan yerel yönetimlerin bu olanaktan yoksun kılınması, hem madde 127'ye hem de madde 10'a aykırıdır. Bu şekilde ölçülülük ve eşitlik ilkelerine aykırı düzenleme, demokratik hukuk devleti ilkesine de aykırı olduğundan, Anayasa madde 2 açısından da iptali gerekir. Zira madde 2'de öngörülen hukuk devletinin demokratik olma özelliği, sadece merkezi yönetimi değil yerel yönetimleri de kapsamına almaktadır.

Açıklanan tüm bu gerekçelerle, düzenleme Anayasa'nın 2., 10., 13., 35., 90., ve 127. maddelerine aykırılık teşkil eder, iptali gerekir.

4) 14.02.2020 tarihli ve 7221 sayılı Coğrafi Bilgi Sistemleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanununun 18. maddesiyle değiştirilen 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununun 44. maddenin üçüncü fıkrasının Anayasaya aykırılığı

7194 sayılı "Dijital Hizmet Vergisi Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununda değişiklik yapılarak Değerli Konut Vergisi ihdas edilmiş olup 1319 sayılı Kanununun 42 ila 49. maddelerinde bu vergi ile ilgili hükümler düzenlenmiştir. Bu maddelerde, Değerli Konut Vergisinin; konusu, vergiye ait değerlerin tespiti, ilanı ve kesinleşmesi, verginin matrahı ve nispeti, verginin mükellefi, muafıklar, verginin beyanı, ödeme süresi ve ödeme yeri, değerli konut vergisi hasılatından yerel yönetimlere pay verilmeyeceği hususu ve uygulamaya ilişkin yetki hükümleri düzenlenmektedir.

İptal konusu kurala göre paylı mülkiyette ve elbirliği mülkiyette, verginin matrahının hesabında mesken nitelikli taşınmazın hisseye isabet eden değeri değil toplam değeri esas alınacaktır. Dolayısıyla burada iptali talep edilen husus değerli konut vergisinin matrahı belirlenirken meskenin paylı mülkiyete veya elbirliği mülkiyete konu olması durumunda matrahın paya isabet eden tutara göre hesaplanmaması fakat meskenin toplam değerine göre hesaplanması suretiyle sahip olunan payın değeri aslında 5 milyon TL'nin altında olmasına karşın meskenin toplam değeri 5 milyon TL'nin üstünde olması nedeniyle mükellef durumuna gelinebilmesidir.

İptal konusu kuralı değerlendirebilmek için verginin konusuna bakmak gerekmektedir. Kanuna göre verginin konusu "Türkiye sınırları içinde bulunan mesken nitelikli taşınmazlardan 29 uncu maddeye göre belirlenen bina vergi değeri 5.000.000 Türk lirasının üzerinde olanlar" olarak tanımlanmıştır. Yani vergi, adından da anlaşıldığı üzere değerli olduğu belirtilen konutlardan alınacaktır. Verginin mükellefleri de doğal olarak maliki, varsa intifa hakkı sahibi, her ikisi de yoksa malik gibi tasarruf edenler olacaktır. Ancak burada önemli bir yaklaşım farklılığı bulunmaktadır. Verginin konusu değeri yüksek olan taşınmaza veya mallara sahip olmak yani servet sahibi olmak değil tüm servetinizi de oluştursa değerli konut sayılan meskene

Esas Sayısı : 2020/42

Karar Sayısı : 2023/99

sahip olmaktır. Bu yaklaşımlar arasındaki fark itiraz konusu kuralın getirilmesine neden olmaktadır. Bu hususa aşağıda tekrar değinilecektir.

Anayasa'nın "Vergi ödevi" başlıklı 73 üncü maddesi aşağıdaki gibidir.

"VI. Vergi ödevi

Madde 73- Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür.

Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır.

Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler kanunla konular, değiştirilir veya kaldırılır.

Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin muafık, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değışiklik yapmak yetkisi Cumhurbaşkanına verilebilir."

4/4/2018 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan esas 2017/117 karar 2018/28 sayılı kararında Anayasa Mahkemesi "Verginin mali güce göre alınması ve genelliği ilkeleriyle vergilendirmede eşitlik ve adaletin gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır. Ekonomi ve vergi hukuku alanında mali güce ilişkin göstergelerin gelir, servet ve harcamalar olduğu kabul edilmektedir. Mali güç; ödeme gücünün kaynağı, dayanağı, nedeni ve varlık koşuludur. Kanun koyucunun vergilendirmede, kişilerin sahip olduğu ekonomik değer ile mali güçlerini göz önünde bulundurması gerekir. Vergide genellik ilkesi, herhangi bir ayırım yapılmaksızın mali gücü olan herkesin vergi yüküne katılmasını ve vergi ödemesini ifade eder. Mali güce göre vergilendirme, verginin yükümlülerin ekonomik ve kişisel durumlarına göre alınmasıdır.

Anayasa'nın 73. maddesinin ikinci fıkrasında ise vergi yükünün adaletli ve dengeli bir biçimde dağılımı öngörülmüştür. Vergilendirilecek alanların seçimi ve vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı için yükümlülerin kişisel durumlarının kanunlarda gözetilmesi gerekir. Sermaye iratlarının ücretlere göre farklı vergilendirilmesi; en az geçim indirimi, artan oranlı vergilendirme, çeşitli istisna ve muafiyet uygulamaları, vergi yükünün adaletle uygun dağılımı ile mali güce göre vergilendirmenin araçlarıdır.

Bu anlamda, devletin vergilendirme yetkisi vergide yasallık, mali güç ve genellik gibi kimi anayasal ilkelerle sınırlandırılmıştır. Buna göre vergi, Anayasa'nın öngördüğü ilkeleri gözeterek şekilde kanunla düzenlenmeli ve doğal olarak vergide eşitlik ilkesinin uygulama aracı olan mali gücü de yansıtmalıdır. Vergi tekniği, vergi adaletini yansıtmadıkça maliye politikasının sosyal amacını gerçekleştiremez." şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Görüldüğü üzere Anayasa'nın 73. maddesi uyarınca vergi ödeme yükümlülüğü, "mali güç" göre belirlenmelidir. Yani olaya konumuz açısından bakarsak mali gücün bir göstergesi olan "servet" üzerinden değerlendirme yapılması gereklidir. Ancak değerli konut vergisi servet sahiplerini vergilendirmek üzere değil, sadece (istisna dışında) mevcut bir değerli konutun sahibini veya sahiplerini vergilendirmek üzere tasarlanmıştır. Anayasa'ya aykırılık da işte bu husustan kaynaklanmaktadır.

İptale konu kuralımıza tekrar dönersek örneğin değeri 4,9 milyon TL olan bir meskene tek başına sahip olan bir kişinin mükellefiyeti doğmazken, istisna dışında değeri 5,1 milyon TL olan bir meskene örneğin 5 kişi ortaklaşa sahip olduğunda sadece 1,02 milyon TL serveti bulunan bir kişi verginin mükellefi durumuna gelecektir.

Bu örnek daha da geliştirilebilir. Örneğin değeri 4,9 milyon TL olan meskenlerden 10 tanesine sahip olan bir kişi yine hiçbir vergi ödemezken değeri 5,1 milyon TL olan (istisna dışındaki) bir meskene örneğin 5 kişi ortaklaşa sahip olduğunda sadece 1,02 milyon TL serveti bulunan bir kişi yine verginin mükellefi durumuna gelecektir.

Bu örneklerden de açıkça görüldüğü üzere değerli konut vergisi, mali gücün bir göstergesi olan serveti değil sadece lüks bir servet unsurunu vergilendirmektedir. Bu da Anayasa'nın 73. maddesine açıkça aykırıdır.

İptal talebi konusu düzenleme, aynı zamanda Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen kanun önünde eşitlik ilkesine de aykırıdır. Paylı mülkiyette ve elbirliği mülkiyette verginin matrahının hesabında mesken nitelikli taşınmazın hisseye isabet eden değerinin değil ama toplam değerinin esas alınması sonucunda; tek başına malik olan ve konut değeri itibariyle x servet seviyesinde olan kişi değerli konut vergisi mükellefi olmazken, paylı mülkiyet ve elbirliği mülkiyet hallerinde konut değerinden kendisine düşen miktar itibariyle x servet seviyesinde olan kişi değerli konut vergisi mükellefi olacaktır. Örneğin değeri 4,9 milyon TL olan bir meskene tek başına sahip olan bir kişinin mükellefiyeti doğmazken, istisna dışında değeri 20,45 milyon TL olan bir meskene 5 kişi ortaklaşa sahip olduğunda 4,9 milyon TL serveti bulunan bir kişi verginin mükellefi durumuna gelecektir. Dahası, değeri 4,9 milyon TL olan bir meskene tek başına sahip olan bir kişinin mükellefiyeti doğmazken, istisna dışında değeri 5,1 milyon TL olan bir meskene örneğin 5 kişi ortaklaşa sahip olduğunda sadece 1,02 milyon TL serveti bulunan bir kişi verginin mükellefi durumuna gelecektir.

Anayasa'nın 73. maddesine göre; herkes mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlüdür ve vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır. Tek başına mülkiyet, paylı mülkiyet ve elbirliği mülkiyet hallerinde malik olan kişiler, mali gücüne göre vergi ödeme ilkesinin temel olduğu vergi hukuku alanında servet sahiplikleri değerlendirilecek gayrimenkul malikleri olarak aynı durumdadır. Tek başına sahip olduğu konut mülkiyeti itibariyle 5 milyon TL'nin altında servet seviyesinde olan kişi değerli konut vergisi mükellefi addedilmezken, paylı mülkiyet ve elbirliği mülkiyet hallerinde eşit ya da daha düşük servet seviyesinde olan kişinin değerli konut vergisi mükellefi addedilmesinde herhangi bir meşru amaç bulunmamaktadır. Kanunun, tek başına malik olan kişinin vergi mükellefi olmasına mani olan 5 milyon TL'nin altındaki servet seviyesinde ya da daha düşük servet seviyesinde olan paylı mülkiyet ve elbirliği mülkiyet hallerinde malik olan kişileri vergi mükellefi addetmesi, aynı servet seviyesindeki kişiler arasında vergi mükellefliği bakımından mülkiyet türüne göre ayrımcılık yaratır ve böylece kanun önünde eşitsizlik oluşturur. İptali istenen düzenleme, Anayasa'nın 10. maddesine aykırıdır.

Yukarıda açıklanan nedenlerle 14.02.2020 tarihli ve 7221 sayılı Kanununun 18. maddesiyle değiştirilen 1139 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'nun 44. maddesinin üçüncü fıkrası Anayasa'nın 10. ve 73. maddelerine aykırılık teşkil etmektedir, iptali gerekir.

5) 14.02.2020 tarihli ve 7221 sayılı Coğrafi Bilgi Sistemleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanununun 20. maddesinin Anayasaya aykırılığı

Esas Sayısı : 2020/42

Karar Sayısı : 2023/99

7221 sayılı Kanunun 20. maddesiyle 2/3/1988 tarihli ve 3414 sayılı 775 Sayılı Gecekondu Kanununun Bazı Hükümlerinin Değiştirilmesi Hakkında 3.5.1985 Tarih ve 247 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin İki Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair 16.8.1985 Tarih ve 250 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunun 1 inci maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. Yürürlükten kaldırılan madde, gecekondu kanunundaki yetkilerin belediyelere devredilmesine ilişkindir.

775 Sayılı Gecekondu Kanununun belediye sınırları ile mücavir alanlardaki uygulamaları konusunda Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na verilen hak, görev ve yetkilerin belediyelere devredilmesine ilişkin madde yürürlükten kaldırılmaktadır.

2/3/1988 tarihli ve 3414 sayılı 775 Sayılı Gecekondu Kanununun Bazı Hükümlerinin Değiştirilmesi Hakkında 3.5.1985 Tarih ve 247 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin İki Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair 16.8.1985 Tarih ve 250 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunun birinci maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

1940'lı yılların ortalarından itibaren nüfus artışında yaşanan hızlı yükselmeden kaynaklanan kentlere göç hareketleri büyükşehirlerde gecekondu sorununa ve buna bağlı olarak başka birçok sorunun yaşanmasına neden olmuştur. Gecekondu sorununun çözümüne yönelik olarak 20/7/1966 tarihli ve 775 sayılı Gecekondu Kanunu çıkarılarak mevcut gecekonduların ıslahı ve tasfiyesinin sağlanması ile yeniden gecekondu yapımının önlenmesi hedeflenmiştir. Bu kapsamda imar planlarında Gecekondu Kanununa istinaden önleme bölgesi, ıslah bölgesi ve tasfiye bölgesi olarak ayrılan alanlarda gerekli uygulamaları yapmak konusunda Bayındırlık ve İskân Bakanlığı yetkili kılınmıştır.

11 Haziran 1985 tarihli ve 18781 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 247 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 1. maddesi ile 775 sayılı Gecekondu Kanununun belediye sınırları ile mücavir alanlardaki uygulaması için Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'na verilen hak, yetki ve görevler ilgili belediyelere devredilmiştir. 2.3.1988 tarihli ve 3414 sayılı Kanunla, 247 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin bu hükmü aynen kabul edilmiş ve 775 sayılı Kanunda ek 2. madde olarak yer almıştır.

22.3.2007 tarihli ve 5609 sayılı Gecekondu Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 1/1 maddesi ile 775 sayılı Kanunun ek 2. maddesinde yer alan "Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'na" ibaresi "Toplu Konut İdaresi Başkanlığına" şeklinde değiştirilmiştir. 5609 sayılı Gecekondu Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunu ile Bakanlık ve belediyelerde olan yetkiler alınmış, bir nevi Toplu Konut İdaresi Başkanlığı esas yetkili kuruluş haline getirilmiştir. Toplu Konut İdaresi Başkanlığının yetkili kılınmaya başlandığı en kapsamlı değişiklikler bu kanunla yapılmıştır. Somutlaştırmak gerekirse, 5609 sayılı Kanunun 1. maddesi ile 20/7/1966 tarihli ve 775 sayılı Gecekondu Kanununun; 20'den fazla maddesinde Bakanlıkların hak ve yetkileri Toplu Konut İdaresi Başkanlığına devredilmiştir.

Buna göre, 775 sayılı Gecekondu Kanununda öngörülen uygulamalara ilişkin olarak, 247 sayılı KHK'nın yürürlüğe girdiği 11 Haziran 1985 tarihinden 5609 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 28 Mart 2007 tarihine kadar Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na, 28 Mart 2007'den itibaren de TOKİ'ye verilmiş bulunan yetkiler, belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde ilgili belediyelere devredilmiş, böylece gecekondulaşmanın önlenmesine yönelik uygulamalar konusunda belediyeler, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile TOKİ'nin iznine ve

onayına bağılı kalmaksızın 775 sayılı Kanunda öngörülen tüm yetkileri kullanarak çalışmalarını yürütmüştür.

Toplu Konut İdaresi Başkanlığına ise 2985 sayılı Toplu Konut Kanunundaki hükümler çerçevesinde gecekondü dönüşüm projeleri uygulanan alanlarda ve toplu konut alanlarında uygulama yapma yetkisi tanınmış buna karşın 775 sayılı Kanunun ek 2. maddesi, TOKİ'nin gecekondü önleme ve ıslah bölgelerinde herhangi bir uygulamada bulunmasına olanak vermemiştir.

Nitekim, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı tarafından 775 sayılı Kanuna dayanılarak yapılan gecekondü önleme bölgesi ilanı ile buna bağılı kamulaştırma işlemlerine karşı idare mahkemelerinde açılan davalarda TOKİ lehine verilen kararlar (Samsun 1. İdare Mahkemesi, E:2010/1517, K:2011/617; Mersin 2. İdare Mahkemesi, E:2012/463, K:2014/218), temyiz başvurusu üzerine Danıştay tarafından, 775 sayılı Kanunun ek 2. maddesi uyarınca belediye sınırları içerisinde gecekondü önleme bölgesi ilan etme ve buna bağılı kamulaştırma yetkisinin TOKİ'ye değil, belediyelere ait olduğu dikkate alınmaksızın ilk derece mahkemelerince karar verildiği belirtilerek dava konusu işlemlerin yetki yönünden hukuka uygun bulunmadığı gerekçesiyle bozulmuştur (Danıştay 6. Daire, E:2011/8144, K:2013/7613; Danıştay 14. Daire, E:2014/8306, K:2015/5). İptali talep edilen düzenleme, emsal olarak anılan Danıştay kararlarını etkisiz kılmak ve mahkeme kararlarına uymamanın yasal çerçevesini hazırlamak sonuçlarını doğurmaktadır.

Anayasa'nın 138. maddesinin son fıkrası uyarınca yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez. Anayasa'nın bu hükmü Mahkemenizce sayısız kararda yorumlanmıştır. Yerleşik kararlara göre; yönetim her türlü işlem ve eyleminin yargı denetimine bağılı tutulması, hukuk devleti ilkesinin bir gereğidir. Yönetim, yargı kararlarını yerine getirmek zorundadır. Yönetimin yargı kararlarını yerine getirmekte gecikmesi ya da yerine getirmesi yönetimin tazminata mahkum edilmesini gerektiren bir hizmet kusuru olduğu gibi görevi savaqlama ya da görevi kötüye kullanma suçunu oluşturur. (Anayasa Mahkemesi Kararı 1992/13E., 1992/50K. 21/10/1992).

Anayasa Mahkemesine göre, "Hukuk devleti ilkesinin temel unsurlarından olan yargı bağımsızlığı, insan haklarının ve özgürlüklerinin en etkin güvencesidir. Mahkemelerin bağımsızlığı, hâkimin, çekinmeden ve endişe duymadan, Anayasa'nın öngördüğü gereklerden başka herhangi bir dış etki altında kalmadan, yansız tutumla, özgürce karar verebilmesidir. Bağımsızlığın, demokratik bir toplumda, devlet yapısı içinde tüm kurum ve kuruluşlar ile kişilere karşı düşünülüp sağlanması gerekir." (Anayasa Mahkemesi Kararı E.2012/100 K.2013/84, 4.7.2013). Yargı bağımsızlığı, mahkemelerin bağımsızlığı hukuk devletinin olmazsa olmaz şartıdır. Hukuk devletinin bir diğer bileşeni ise, kanunların kamu yararının sağlanması amacına yönelik olmasıdır.

Kanun koyucunun yasa yapmasına ve takdir yetkisini kullanmasına ilişkin başlıca sınır, Anayasa'ya saygı, yani Anayasa'nın emredici hükümlerine saygı ve kamu yararının gerekleridir. Kanun koyucu, yargı kararlarına uymakla yükümlü olan idarenin sorumluluğunu ortadan kaldırmak için yasa yapamaz. Nitekim, mahkemelerin verdiği karara uymakla yükümlü olan idare, bu iptali talep edilen düzenleme ile tesis edilmiş yüksek mahkeme kararlarına uymayacak ve herhangi bir sorumluluğu da doğmayacaktır.

Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 2. maddesindeki hukuk devleti ilkesinin bileşenlerinden birini şöyle açıklar: "56. Kanunların (kuralların) kamu yararının sağlanması amacıyla yönelik olması, genel, objektif, adil kurallar içermesi ve hakkaniyet ölçütlerini gözetmesi hukuk devleti olmanın gereğidir. Bu nedenle kanun koyucunun (kural koyan otoritenin), hukuki düzenlemelerde kendisine tanınan takdir yetkisini anayasal sınırlar içinde adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerini göz önünde tutarak kullanması gerekir. ...57. Kanun (kural) koyucu, düzenlemeler yaparken hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan ölçülülük ilkesiyle bağlıdır... Bir kuralda öngörülen düzenleme ile ulaşılmak istenen amaç arasında da ölçülülük ilkesi gereğince makul bir dengenin bulunması zorunludur... 80. ...Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devletinde kanunların kamu yararı gözetilerek çıkarılması zorunludur. Bir kuralın Anayasa'ya aykırılık sorunu çözümlenirken "kamu yararı" konusunda Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme yalnızca kanunun kamu yararı amacıyla yapıp yapılmadığı ile sınırlıdır. Kanun koyucunun kamu yararı anlayışının isabetli olup olmadığı yönündeki değerlendirmeler ise anayasallık denetiminin kapsamı dışında kalmaktadır." (Anayasa Mahkemesi Kararı, E.2017/178 K.2018/82, 11/7/2018).

Açıklanan tüm bu gerekçelerle, düzenleme Anayasa'nın 2. ve 138. maddesine aykırılık teşkil eder, iptali gerekir.

6) 14.02.2020 tarihli ve 7221 sayılı Coğrafi Bilgi Sistemleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 21. maddesiyle 3621 sayılı Kanunun 6. maddesinin mevcut dördüncü fıkrasına eklenen (g) bendinin Anayasaya aykırılığı

7221 sayılı Kanunun 21. maddesi ile 4/4/1990 tarihli ve 3621 sayılı Kıyı Kanununda yapılan bir diğer değişiklik de 6. maddenin mevcut dördüncü fıkrasına (g) bendi olarak "millet bahçeleri" ibaresinin eklenmesidir. Millet Bahçesi kavramı mevzuatımızda ilk kez 1 Mart 2019 tarih ve 30701 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğin 2. maddesi ile düzenlenmiştir. Anılan Yönetmeliğin 2. maddesi ile 3/7/2017 tarihli ve 30113 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği'nin 4. maddesinin birinci fıkrasının (vvvv) bendine "4) Millet bahçeleri: Halkı doğa ile buluşturan, rekreatif gereksinimleri karşılayan, afet anında kentin toplanma alanları olarak da kullanılabilir, yer seçimi, alan büyüklüğü, fonksiyonları ve tasarımı gibi hususların Bakanlıkça hazırlanarak yürürlüğe konulacak Millet Bahçeleri Rehberinde belirlendiği büyük yeşil alanları," düzenlemesi alt bend olarak eklenmiştir. Bir başka deyişle Millet Bahçelerinin yasal dayanağı Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği'dir.

İptalini talep ettiğimiz değişiklik, Kıyı Kanununa millet bahçelerinin eklenmesine ilişkindir. Kıyı kanununda veya Çevre Kanunu ya da doğa haklarına ilişkin herhangi bir kanunda düzenlenmeyen, tanımı, kapsamı olmayan millet bahçelerinin yönetmelikte düzenlenmiş haline atıf yapılması; hukuk normlarının yapım tekniği bağlamında üst hukuk normu niteliğini haiz kanunun; alt hukuk normu niteliği taşıyan yönetmeliğe atfen bir konuyu düzenlemesi normlar hiyerarşisi müessesesine, Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen hukuk devleti ilkesine aykırıdır.

Başka bir deyişle hukuk devleti ilkesi genel olarak üç unsurdan oluşur. Bunlar; normlar hiyerarşisi ile yapılanan normlar, erkler ayrılığı ilkesine göre yapılanan erkler, yargı bağımsızlığı ile yapılanan denetim mekanizmasıdır. Normlar hiyerarşisi 'normlar arası biçimsel ve içeriksel geçerlilik ilişkisi ile yapılandırılan, üst norma aykırı alt normun yargısal denetim mekanizmalarınca ayıklanmasıyla iç uyumu korunan sistem' olarak tanımlanır. Normlar

hiyerarşisi ilkesine göre hukuk kuralları kademeli biçimde yapılır ve soyut normdan somut norma doğru düzenleme yapılır. Üst norm, alt normun ve varlık geçerlilik koşuludur, Normlar, dağınık hâlde ve rastgele değil, sistematik biçimde yapılır. Aksi takdirde hukuk normları arasında karmaşa doğar. Normlar hiyerarşisi ilkesi, normların üst norma uygun olduğu inancını, hukukî meşruiyeti ve hukuki belirliliği besler. Yürürlükteki hukuk sistemimizde normlar hiyerarşisi diziliminde yönetmelikler, kanunların altındadır. Normlar hiyerarşisi diziliminin bozulması hukuki belirlilik ilkesini ihlal ettiğinden ve normlar hiyerarşisi müessesesi hukuk devletinin bir unsuru olduğundan iptali talep edilen ibare, Anayasa'nın 2. maddesine aykırıdır. Anayasa'nın 43. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca kıyılarla sahil şeritlerinin, kullanılış amaçlarına göre derinliği ve kişilerin bu yerlerden yararlanma imkân ve şartları kanunla düzenlenir. Tanımı yönetmelikte olan, dolayısıyla kıyıdan ne şekilde yararlanılacağına ilişkin hukuki dayanağı yasal düzeyde belirlenmemiş ibare, aynı zamanda Anayasa'nın 43. maddesinin üçüncü fıkrasına da aykırılık teşkil eder.

Millet bahçeleri ibaresi ayrıca anayasal korumaya sahip olan kıyılar bakımından da sorunludur. Anayasa'nın 43. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca deniz, göl ve akarsu kıyılarıyla, deniz ve göllerin kıyılarını çevreleyen sahil şeritlerinden yararlanmada öncelikle kamu yararı gözetilir. Anayasa koyucu, açıkça kanun koyucuya yasak koymuştur. Yapılan düzenlemenin öncelikle kıyılardan yararlanma hususunda kamu yararını gözetmelidir. Halbuki, mevzuata ilişkin dayanağı yasa değil, yönetmelik olan millet bahçelerinin ne şekilde olacağı, kapsamın nasıl olacağı, çevresel etki değerlendirmesinin ölçülüp ölçülmeyeceği gibi veyahut yer seçimi, alan büyüklüğü, işlevleri ve tasarımı gibi hususların belirlenmesi kanunla düzenlenmemiştir. Anayasa madde 137'ye göre normlar hiyerarşisinin en alt sırasında yer alan yönetmelik ise yer seçimi, alan büyüklüğü, işlevleri ve tasarımı gibi hususları Bakanlıkça hazırlanarak yürürlüğe konulacak Millet Bahçeleri Rehberi'ne tevdi etmektedir. Oysa halihazırda böyle bir rehber bulunmamaktadır ve şu halde millet bahçesi kavramının hukuki bir tanımı yapılmış değildir. Kaldı ki idare tarafından hazırlanacak rehberdeki tanımların hukuki bağlayıcılığı ve bu iptal talebimizde açıkladığımız üzere "rehbere" yapılacak atıf ile mevzuatın şekillenmesi, normlar hiyerarşisi ilkesine ve hukuk devleti ilkesine aykırılık teşkil eder.

Yukarıda değindiğimiz üzere Anayasa'nın 43. maddesinin ikinci fıkrası gereğince yasama organınca yapılacak düzenlemelerde kamu yararının gözetilmesi zorunludur. Yasama organınca yapılacak düzenlemelerde kamu yararının gözetilmesi Anayasa'nın 2. maddesinin de gereğidir. Bu bağlamda, Anayasa'nın kıyılardan yararlanma için sadece kıyı alanının belirlenmesini yeterli görmediği, kıyıların devamı olan ve onu çevreleyen sahil şeritlerinden yararlanmada da kamu yararının gözetilmesini amaçladığı açıktır.

Anayasa'nın 43. maddesi bütünüyle incelendiğinde; anayasa koyucunun kıyıyı; yalnız deniz, göl ve akarsuya bitişik, bir doğa parçası değil çok boyutlu kavram olarak öngördüğü anlaşılmaktadır. Zira 'kıyılardan yararlanma' koşulları düzenlenirken Anayasa'nın "Tabii servetler ve kaynaklar" ile ilgili 168. maddesinde olduğu gibi sadece kıyıların Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğunun belirtilmesi ile yetinilmemiş; ayrıca deniz, göl ve akarsu kıyılarıyla, deniz ve göllerin kıyılarını çevreleyen sahil şeritlerinden yararlanmada öncelikle kamu yararının gözetileceği ve kıyılarla sahil şeritlerinin, kullanış amaçlarına göre derinliği ve kişilerin bu yerlerden yararlanma imkan ve şartlarının kanunla düzenleneceğine ilişkin kurallara da yer verilmiştir. Dolayısıyla yasa koyucuya kıyı ve sahil şeridinden yararlanmada sınırsız bir düzenleme yetkisi verilmemiş, verilen yetkinin kamu yararı önceliğini ortadan kaldıracak biçimde kullanılamayacağı açık biçimde ortaya koyulmuştur. Eklemek gerekir ki, Anayasa'nın "Kamu yararı" üst başlığı (İkinci kısım/ikinci bölüm-III) altında düzenlenen ve kıyılardan yararlanma ile başlayan maddeleri (md. 43 vd.), Anayasa'nın uygulanmasında yasal

düzenlemeyi esas almış olması, kamu yararı ile yasal düzenleme arasındaki ilişkiyi de ortaya koymaktadır: toplum yararına göre de üst bir kavram olan kamu yararı, ancak yasa yapım tekniğinin asgari gereklerine uyularak saydam bir tartışma ortamında konulacak ve içerik olarak da, genel kural biçiminde düzenlenen hukuki işlemle belirlenebilir.

Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 2. maddesindeki hukuk devleti ilkesinin bileşenlerinden birini şöyle açıklar: "56. Kanunların (kuralların) kamu yararının sağlanması amacıyla yönelik olması, genel, objektif, adil kurallar içermesi ve hakkaniyet ölçütlerini gözetmesi hukuk devleti olmanın gereğidir. Bu nedenle kanun koyucunun (kural koyan otoritenin), hukuki düzenlemelerde kendisine tanınan takdir yetkisini anayasal sınırlar içinde adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerini göz önünde tutarak kullanması gerekir. ...57. Kanun (kural) koyucu, düzenlemeler yaparken hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan ölçülülük ilkesiyle bağlıdır... Bir kuralda öngörülen düzenleme ile ulaşılmak istenen amaç arasında da ölçülülük ilkesi gereğince makul bir dengenin bulunması zorunludur... 80. ...Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devletinde kanunların kamu yararı gözetilerek çıkarılması zorunludur. Bir kuralın Anayasa'ya aykırılık sorunu çözümlenirken "kamu yararı" konusunda Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme yalnızca kanunun kamu yararı amacıyla yapılıp yapılmadığı ile sınırlıdır. Kanun koyucunun kamu yararı anlayışının isabetli olup olmadığı yönündeki değerlendirmeler ise anayasallık denetiminin kapsamı dışında kalmaktadır." (Anayasa Mahkemesi Kararı , E.2017/178 K.2018/82, 11/7/2018). Millet bahçeleri kavramıyla, kapsamı belirsiz, kıyıları idarenin herhangi bir denetim olmaksızın keyfi kullanımına açan düzenleme Anayasa'nın 2. ve 43. maddelerine aykırılık teşkil eder, iptali zorunludur.

7) 14.02.2020 tarihli ve 7221 sayılı Coğrafi Bilgi Sistemleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 22. maddesi ile 3621 sayılı Kıyı Kanununa eklenen ek 2. madde ve (5) numaralı kroki ile listenin Anayasaya aykırılığı

7221 sayılı Kanunun 22. maddesi ile Kıyı Kanununun, Anayasa Mahkemesinin 24/07/2019 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan E:2019/35 K:2019/53 sayılı kararı ile iptal edilen ek 2. maddesi yeniden düzenlenmiş ve Kanuna maddenin atıfta bulunduğu (5) nolu kroki ile sınır ve koordinatları gösteren liste eklenmiştir. Madde ile krokide gösterilen alanın Kıyı Kanununa tabi kısımlarında imar planı kararıyla resmi kurum alanı yapılabilmesi öngörülmektedir.

Maddede yer alan ve krokisi ile sınır ve koordinatları gösterilen alan Bitlis Ahlat'ta Van Gölü kıyısında belirlenen alandır. Bu krokide ve listede gösterilen alan, Anayasa Mahkemesi'nin yukarıda değinilen kararıyla iptal edilen hükmünde yer alan kroki ve liste ile birebir aynıdır.

Anayasa'nın "Kıyılardan yararlanma" başlıklı 43 üncü maddesi aşağıdaki gibidir.

"Madde 43 – Kıyılar, Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır.

Deniz, göl ve akarsu kıyılarıyla, deniz ve göllerin kıyılarını çevreleyen sahil şeritlerinden yararlanmada öncelikle kamu yararı gözetilir.

Kıyılarla sahil şeritlerinin, kullanılış amaçlarına göre derinliği ve kişilerin bu yerlerden yararlanma imkan ve şartları kanunla düzenlenir."

Esas Sayısı : 2020/42

Karar Sayısı : 2023/99

Kıyı Kanunu, 1982 Anayasası'nın Geçici 8 inci maddesi uyarınca; "Seçimle gelen Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilk toplantısını izleyen bir yılsonuna kadar çıkartılması" öngörülen kanunlardan birisidir.

Anayasa'nın bu hükmü uyarınca, 3086 sayılı Kıyı Kanunu 27.11.1984 günü Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabul edilerek 1.12.1984 günlü Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe konmuştur.

Bu Kanun Anayasa Mahkemesinin 25.2.1986 günlü, Esas 1985/1 ve Karar 1986/4 sayılı kararı ile iptal edilmiş ve bu iptal kararı 10 Temmuz 1986 günlü Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Aynı kararlar, "iptal kararının Resmi Gazetede yayımlandığı günden başlayarak altı ay sonra yürürlüğe girmesine" karar verilmiştir.

Bu iptal kararından sonra, uzun süre herhangi bir düzenleme yapılmamış, ancak 4.4.1990 tarihinde 3621 sayılı yeni Kıyı Kanunu kabul edilmiş ve 17 Nisan 1990 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

3621 sayılı Kıyı Kanununa göre; "Kıyı", kıyı çizgisi ile kıyı kenar çizgisi arasındaki alanı ifade etmektedir. Deniz, tabii ve suni göl ve akarsularda, taşkın durumları dışında, suyun karaya değdiği noktaların birleşmesinden oluşan çizgi kıyı çizgisini oluştururken; bu çizgiden sonraki kara yönünde su hareketlerinin oluşturduğu kumluk, çakıllık, kayalık, taşlık, sazlık, bataklık ve benzeri alanların doğal sınırı da kıyı kenar çizgisini oluşturmaktadır. Kıyı kenar çizgisinden itibaren kara yönünde yatay olarak en az 100 metre genişliğindeki alan ise sahil şeridi olarak tanımlanmaktadır.

Anayasa'nın 43 üncü maddesinde yer alan "Kıyılarla sahil şeritlerinin, kullanılış amaçlarına göre derinliği ve kişilerin bu yerlerden yararlanma imkan ve şartları kanunla düzenlenir." hükmü uyarınca çıkarılan Kıyı Kanunu; genel esasları belirlemekte ve kıyıda, sahil şeridinde ve doldurma ve kurutma yoluyla kazanılan araziler üzerinde yapılabilecek yapılara ilişkin hükümleri düzenlemektedir.

Bununla birlikte Anayasa'nın yine aynı maddesinde yer alan "Deniz, göl ve akarsu kıyılarıyla, deniz ve göllerin kıyılarını çevreleyen sahil şeritlerinden yararlanmada öncelikle kamu yararı gözetilir." hükmü uyarınca yasama organınca yapılacak düzenlemelerde kamu yararının gözetilmesi zorunludur. Buna göre; Anayasa'nın kıyılardan yararlanma için sadece kıyı alanının belirlenmesini yeterli görmediği, kıyıların devamı olan ve onu çevreleyen sahil şeritlerinden yararlanmada da kamu yararının gözetilmesini amaçladığı açıktır.

Anayasa'nın 43 üncü maddesi bütünüyle incelendiğinde; anayasa koyucunun kıyıyı; yalnız deniz, göl ve akarsuya bitişik, bir doğa parçası değil çok boyutlu kavram olarak öngördüğü anlaşılmaktadır. Zira 'kıyılardan yararlanma' koşulları düzenlenirken Anayasa'nın "Tabii servetler ve kaynaklar" ile ilgili 168. maddesinde olduğu gibi sadece kıyıların Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğunun belirtilmesi ile yetinilmemiş ayrıca deniz, göl ve akarsu kıyılarıyla, deniz ve göllerin kıyılarını çevreleyen sahil şeritlerinden yararlanmada öncelikle kamu yararının gözetileceği ve kıyılarla sahil şeritlerinin, kullanılış amaçlarına göre derinliği ve kişilerin bu yerlerden yararlanma imkan ve şartlarının kanunla düzenleneceğine ilişkin kurallara da yer verilmiştir. Nitekim Anayasa'nın kamulaştırma ile ilgili 46. maddesinde, yukarıda belirtilen kamusal ihtiyacın yeterince karşılanabilmesi için kıyıların korunması amacıyla yönelik kamulaştırılmaya ilişkin, kamulaştırma bedelinin nakden ve peşin olarak

Esas Sayısı : 2020/42

Karar Sayısı : 2023/99

ödenmesi kuralına istisna olarak bu bedelin beş yılda ödenebileceği şeklinde özel bir düzenlemeye gidilmiş olması da kıyılarına verilen önemi göstermektedir.

Dolayısıyla yasa koyucuya kıyı ve sahil şeridinden yararlanmada sınırsız bir düzenleme yetkisi verilmemiş, verilen yetkinin kamu yararı önceliğini ortadan kaldıracak biçimde kullanılmayacağı açık biçimde ortaya koyulmuştur.

Yukarıda da belirtildiği üzere 3621 sayılı Kanunun iptali istenen ek 2. maddesi, Anayasa Mahkemesinin 7162 sayılı Kanunla getirilen ek 2. maddesinin iptal edilmesi nedeniyle yeniden düzenlenen maddesidir. 7162 sayılı Kanunun yasalaşması sürecinde yapılan komisyon görüşmelerinde milletvekilleri tarafından; Kıyı Kanununda yapılmak istenen düzenleme ile denize yapılacak dolgu alanlarının kıyılarındaki yapılaşmayı artıracak ve bu durumun şehir yapısını bozacağı, Van Gölü çevresinde hâlihazırda çok fazla yapılaşma olduğu ve daha da artmaması gerektiği, Kıyı Kanununda hâlihazırda yer alan düzenlemelerin kamu binaları ve limanlarının yapımı için yeterli olduğu, ayrı bir kanuni düzenleme ile istisna getirilmesine gerek olmadığı ifade edilmiştir.

Buna karşın iptali istenen kural, herhangi bir kamu yararı gerekçesi ortaya konulmaksızın maddede belirlenen alanın Kıyı Kanununa tabi kısımlarında imar planı kararıyla resmi kurum alanı yapılabilmesini öngörmekte ve böylece Kıyı Kanununun Anayasa hükmüne koşut olarak belirlediği ve kamu yararının esasını oluşturan kurallar, maddede belirlenen alan bakımından geçersiz kılınmış olmaktadır.

Ayrıca belirtmek gerekir ki maddedeki “resmi kurum alanı” kavramının kanuni bir tanımı yoktur. Söz konusu terim, 3194 sayılı İmar Kanunu’nun 18. maddesinde tanımı yapılmadan kullanılmıştır. Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği’nin 5. maddesinin 1. fıkrasının (h) bendinde ise, “resmi kurum alanı” kavramı şu şekilde tanımlanmaktadır. “Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile özel bütçeli idarelerle, il özel idaresi ve belediyeye veya bu kurumlarca sermayesinin yarısından fazlası karşılanan kuruluşlara, kanunla veya kanunun verdiği yetki ile kurulmuş kamu tüzel kişilerine ait bina ve tesislerin yapıldığı alanlardır.” Görüldüğü üzere bu kavramın içine, yönetmelikte sayılan idare, kuruluş ve kamu tüzel kişilerine ait herhangi bir bina ya da tesis girebilir. Burada aidiyet üzerinden tanımı yapılan “resmi kurum alanı” kavramı, Anayasa’nın 43. (ve 56.) maddelerindeki ödevlere uygunluğu güvenceleyecek bir kapsam taşımamaktadır. Özellikle belirtmek gerekir ki; bu tanım, Anayasa’nın 43. maddesinin 2. fıkrasındaki kıyıları çevreleyen sahil şeritlerinden yararlanmada öncelikle kamu yararının gözetileceği hükmüyle bağlı ve sınırlı bir içerik taşımamaktadır. Üstelik söz konusu tanım, kanunda değil yönetmelikte düzenlenmiştir. Oysa Anayasa’nın 43. maddesinin üçüncü fıkrası, kıyılarından yararlanma imkan ve şartlarının kanunla düzenleneceğinin altını çizmektedir.

Kural bu bakımdan Anayasa’nın 43. maddesine aykırıdır.

İptali istenen kural Anayasa’nın 56. maddesinde yer alan “Çevrenin korunması” hükümlerine de aykırılık içermektedir. Maddeye göre; herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir ve çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir.

2872 sayılı Çevre Kanununun 10. maddesine göre; “Gerçekleştirmeyi plânladıkları faaliyetleri sonucu çevre sorunlarına yol açabilecek kurum, kuruluş ve işletmeler, Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu veya proje tanıtım dosyası hazırlamakla yükümlüdürler.” Yine aynı

Esas Sayısı : 2020/42

Karar Sayısı : 2023/99

maddeye göre, Çevresel Etki Değerlendirmesine tâbi projeler ve Stratejik Çevresel Değerlendirmeye tâbi plân ve programlar ve konuya ilişkin usûl ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmeliklerle belirlenecektir.

Söz konusu hükme dayanılarak çıkarılan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinde, Çevresel Etki Değerlendirmesi Uygulanacak Projeler Listesi ve ilgili diğer hususlar düzenlenmiştir. Yönetmelikte ayrıca “Duyarlı Yörelere” tanımı da yapılmıştır. Buna göre “... ülkemiz mevzuatı ve taraf olunan uluslararası sözleşmeler uyarınca korunması gerekli görülen ve ek-5’te yer alan alanlar” Duyarlı Yörelere olarak tanımlanmaktadır. “Kıyı Kanunu gereğince yapı yasağı getirilen alanlar” ise Duyarlı Yörelere kapsamında kalmaktadır.

İptali istenen kural, kuralda sınırları ve koordinatları belirlenen alan bakımından Kıyı Kanununa istisna getirmekte olduğundan; bu yerlerin “Duyarlı Yörelere” kapsamı dışına çıkmasına neden olmakta ve dolaylı olarak Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğine de istisna getirmekte olup bu yönden de Anayasa’nın 56. maddesine aykırılık oluşturmaktadır.

İptali istenen kural, Ahlat’taki alanda, anayasal gerekliliklere uygun kanuni tanımı bulunmayan “resmi kurum alanı” yapılabileceğini ifade etmek suretiyle İdare’ye, Anayasa’nın 43. ve 56. maddesindeki anayasal ödevleri ve kanunilik şartını yok sayan, denetim dışı ve keyfiliğe açık bir yetki vermektedir.

İptali istenen düzenlemedeki, “Bu alan imar planında belirlenen amaç dışında kullanılamaz” hükmü Anayasa’nın 43. ve 56. maddeleri bakımından herhangi bir güvence sağlamamaktadır; zira muhalefet konusu husus, bizzat kanun düzeyinde Anayasa’nın gerektirdiği güvencelerin sağlanmaması ve bu çerçevede imar planında belirlenecek amacın idarenin keyfiliğine terk edilmiş olmasıdır.

İptali istenen kural Anayasa’nın 7. maddesinde yer alan “Yasama yetkisinin Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinin olduğu ve bu yetkinin devredilemeyeceği” hükmüne de aykırılık oluşturmaktadır.

İptali istenen kuraldaki “resmi kurum alanı” terimi, yukarıda ifade edildiği üzere, Anayasa’nın 43. maddesindeki, kıyılardan yararlanma imkan ve şartlarının kanunla düzenleneceği hükmünü karşılamamaktadır. İptali istenen düzenleme, Anayasa’nın kanunla, yani TBMM’nin kullanacağı yasama yetkisiyle düzenlenmesini istediği bir konuyu fiilen, idarenin tasarrufuna bırakmaktadır. Oysa Anayasa’nın 7. maddesine göre, yasama yetkisi devredilemez. İptali istenen düzenleme ve ona ekli (5) numaralı kroki ile liste, TBMM’nin kullanması gereken yasama yetkisine dahil bir konuyu idarenin tasarrufuna terk etmesi itibarıyla, Anayasa’nın 7. maddesine aykırıdır.

İptali istenen kural Anayasa’nın 2. maddesinde yer alan “Hukuk Devleti” ilkesine de aykırılık oluşturmaktadır.

Anayasa’nın 2. maddesinde “Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde; insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir.” hükmüne yer verilmektedir. Hukuk devleti, insan haklarına saygılı ve bu hakları koruyucu adaletli bir hukuk düzeni kuran bunu sürdürmekte kendini yükümlü sayan bütün eylem ve işlemleri yargı denetimine bağlı olan devlettir. Hukuk devleti ilkesi; devletin tüm organlarının üstünde hukukun mutlak egemenliğinin bulunmasını, yasa koyucunun da her zaman Anayasa ve

Hukukun üstün kuralları ile kendisini bağlı saymasını gerektirir. Bu bağlamda yasa koyucunun yasal düzenlemelerin yapılması sırasında yaparken ki takdir yetkisi, sınırsız ve keyfi olmayıp, hukuk devleti ilkeleriyle sınırlıdır. Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerinden biri "belirlilik"tir. Bu ilkeye göre, kanun düzenlemelerinin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir tereddüde ve şüpheye yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu tedbirler içermesi de gereklidir. Hukuk güvenliği, normların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar.

İptali istenen kural ise, kuralda belirtilen yerlerde Kıyı Kanununun yapı ve yapılaşmaya ilişkin kısıtlamalarını fiilen göz ardı ederek başka bir yerde değil de niçin bu yerde resmi kurum alanı yapılabilmesi gerektiğine yönelik bir açıklık içermemektedir.

Anayasa'nın 153. maddesi uyarınca "Anayasa Mahkemesinin kararları kesindir." ve "Anayasa Mahkemesi kararları Resmî Gazetede hemen yayımlanır ve yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzelkişileri bağlar."

İptali istenen maddenin yerine getirildiği maddeyi iptal eden Anayasa Mahkemesi Kararında;

Kıyıların Anayasa'da tabii servetler ve kaynaklardan biri olarak kabul edilmekle birlikte ülkemiz açısından giderek artan ekonomik ve sosyal değerler göz önünde bulundurularak Anayasa'nın 43. maddesinde kıyılardan yararlanmaya ilişkin özel bir düzenlemeye gidildiği,

Bu düzenlemenin doğal niteliği itibarıyla herkesin serbestçe yararlanmasına açık ve bu nedenle bir kamu malı olan kıyıların kendisine tabii servet ve kaynak niteliği kazandıran özelliklerini yitirmemesi ve bu özellikleri nedeniyle korunması gereğinin bir sonucu olduğu,

Anayasa'nın 43. ve 56. maddelerinde ifadesini bulan ödevlerin somut tedbirlerle nasıl yerine getirileceğinin şüphesiz kanun koyucunun takdirinde olduğu ancak bununla birlikte söz konusu ödevlerin ne şekilde yerine getirileceğine ilişkin bir kanuni düzenleme yapılmaksızın idarenin anayasal güvenceleri yaşama geçirmek amacıyla daha önce kabul edilen kanunlardaki kısıtlamaların dışında tutulmasının, Anayasa'nın sözü edilen maddelerinde öngörülen koruma ödeviyle bağdaşmayacağı,

3621 sayılı Kanun kapsamında kıyılar, sahil şeritleri, doldurma ve kurutma yoluyla kazanılan arazilere ilişkin olarak getirilen yapı ve yapılaşmaya dair sınırlayıcı hükümlerin bu alanların doğal ve kültürel özellikleri gözetilerek tabii servet ve kaynak olarak değerlerinin korunması amacına ve bu alanlardan yararlanmada öncelikle kamu yararının gözetilmesi esasının gerçekleşebilmesine hizmet etmekte olduğu,

Ancak anılan hususlarda ne şekilde düzenleme yapılacağına kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında bulunduğu, iptali talep edilen kurallar kapsamında kalan alanlardaki yapı ve yapılaşmalar yönünden mevcut yasal düzenlemelerden farklı düzenlemeler getirilebilmesi mümkün olmakla birlikte söz konusu düzenlemelerin de Anayasa'nın 43. ve 56. maddelerinde belirtilen esaslara aykırı olmaması gerektiği,

Bu kapsamda faaliyetlerinin özelliği gereği kıyıda yapılması zorunlu olan kamuya yararlı yapı ve tesislerin yapılabilmesi mümkün olmakla birlikte söz konusu yapı ve tesislere

Esas Sayısı : 2020/42

Karar Sayısı : 2023/99

ilişkin yasal düzenlemelerde, Anayasa'nın kısıtların ve çevrenin korunmasına ilişkin hükümlerine uyulmasının zorunlu olduğu,

Anayasa Mahkemesinin E.2005/98, K.2006/3 sayılı kararında da belirtildiği üzere kamu yararı amacıyla faaliyetlerinin gereği olarak kısıda yapılması zorunlu olan yapı ve tesislerin kullanımının bu zorunlulukla sınırlı olduğu, dolayısıyla bu yapı ve tesislerin olağan ihtiyaçlarıyla ilgisi olmayan yapılaşmalara izin verilemeyeceği,

Hususları vurgulanmış ve anılan madde Anayasa'nın 2., 43. ve 56. maddelerine aykırı bulunarak iptal edilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin verdiği bu iptal kararı nedeniyle söz konusu madde yeniden düzenlenmiş olup getirilen bu yeni maddenin Anayasa Mahkemesinin önceki maddeye ilişkin olarak verdiği iptal kararındaki gerekçelerle uyumlu olması hukuk devletinin de bir gereğidir. Bunun sonucu olarak da getirilen yeni düzenlemenin iptal edilen düzenlemedeki hükmün farklı bir şekilde ifade edilmiş şekli ve aynı sonucu doğuran bir hüküm olmaması gerekmektedir. Aksi takdirde Anayasa'nın 153. maddesinde yer alan Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcılığı kuralı işlevsiz kalmış olacaktır. Nitekim Anayasa Mahkemesi de daha önce verdiği kararlarda bu hususa da değinmiş bulunmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin 24.5.1988 tarihli ve E. 1988/11, K. 1988/11 sayılı Kararında "Anayasa, böylece başta yasama organı olmak üzere, Anayasa'da sayılan organ, kuruluş ve kişiler yönünden Anayasa Mahkemesi kararlarına uyma ve bu kararlara aykırı davranmama yükümünü getirmiştir. Bu bağlılık, Anayasa Mahkemesinin Anayasa'ya aykırı bularak iptal ettiği bir konuda aynı içerik ve nitelikte yeni bir yasa çıkarılmamasını da gerekli kılar. Anayasa'nın bu hükmü gereğince, yasama organı Anayasa Mahkemesinin Anayasa'ya aykırı görerek iptal ettiği bir kuralın aynı ya da değişik ifadelerle benzerini yasalaştırmaması gerekir. Yasama organı, Anayasa Mahkemesinin iptal kararından sonra aynı konuda yeni bir yasa yaparken Anayasa Mahkemesi kararının gerekçesinde gösterilen iptal nedenlerini dikkate almalıdır. Anayasa Mahkemesi kararlarıyla bağlılık, özellikle yasama organı yönünden, Anayasa Mahkemesinin kararlarındaki iptal gerekçesiyle de bağlılığı içerir." ifadesi yer almaktadır.

Anayasa Mahkemesinin 13.5.1998 tarihli ve E. 1996/51, K. 1998/17 sayılı Kararında ise "Anayasa'nın 153. maddesinin son fıkrasında, Anayasa Mahkemesi kararlarının yasama, yürütme ve yargı organları ile yönetim makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri bağlayacağı öngörülmüştür. Bu kural gereğince, yasama organı yapacağı düzenlemelerle daha önce aynı konuda verilen Anayasa Mahkemesi kararlarını gözönünde bulundurmamak, bu kararları etkisiz kılacak biçimde yasa çıkarmamak, Anayasa'ya aykırı bulunarak iptal edilen kuralları tekrar yasalaştırmamak yükümlülüğündedir. Başta yasama organı olmak üzere yasama ve yürütme, kararların yalnız sonuçları ile değil, bir bütünlük içinde gerekçeleri ile de bağlıdır. Gerekçeleriyle birlikte kararlar, yasama işlemlerini değerlendirme ölçütlerini içerirler ve yasama etkinliklerini yönlendirme işlevi de görürler. Bu nedenle, yasama organı düzenlemelerde bulunurken, iptal edilen yasalara ilişkin kararların sonuçları ile birlikte gerekçelerini de gözönünde bulundurmamak zorundadır. İptal edilen yasalarla, sözcükleri ayrı da olsa aynı doğrultu, içerik ya da nitelikte yeni yasa çıkarılması, Anayasa'nın 153. maddesine aykırılık oluşturur." ifadesi yer almaktadır.

Anayasa Mahkemesi'nin 12.11.1991 ve E. 1991/7, K.1991/43 sayılı kararında da; "Anayasa'nın 153. maddesinin son fıkrasında, Anayasa Mahkemesi kararlarının yasama,

Esas Sayısı : 2020/42

Karar Sayısı : 2023/99

yürütme ve yargı organları ile gerçek ve tüzelkişileri bağlayacağı öngörülmüştür. Yasama organı, Anayasa Mahkemesi'nce iptal edilmiş kuralları aynı amaç doğrultusunda yeniden yasalaştırırsa yargı kararını ortadan kaldırmış veya başka bir anlatımla onu etkisiz kılmış olur. Böyle bir düzenleme Anayasa'nın 153. maddesinin son fıkrasında belirtilen bağlayıcılık ilkesine aykırılık oluşturur" ifadesi yer almaktadır (Aynı yönde bkz. : Anayasa Mahkemesi Kararı, 27.5.1999 t., 1998/58 E., 1999/19 K.).

Anayasa Mahkemesi'nin 5.10.2000 tarihli ve E.2000/45, K. 2000/27 sayılı Kararında ise benzer ifadelerin yanı sıra "Bir yasa kuralının Anayasa'nın 153. maddesine aykırılığından söz edilebilmesi için iptal edilen önceki kural ile "aynı" ya da "benzer nitelikte" olması, bunların saptanabilmesi için de öncelikle, aralarında "özdeşlik" yani amaç, anlam ve kapsam yönlerinden benzerlik olup olmadığının incelenmesi gerekir." ifadesi de yer almaktadır.

Anayasa Mahkemesi'nin 22.03.2006 tarihli ve E. 2006/22, K. 2006/40 sayılı kararında ise yine benzer ifadelerin yanı sıra "Hukuk devletinde, yasama organını da kapsayacak biçimde devletin bütün organları üzerinde hukukun ve Anayasa'nın mutlak egemenliği vardır. Yasa koyucu her zaman hukukun ve Anayasa'nın üstün kuralları ile bağlıdır. Anayasal denetim de bu amacı gerçekleştirmeye yöneliktir. Bu nedenle de Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcılığı ilkesine yer verilmiştir. Anayasa'ya aykırı bulunarak iptal edilen kuralın yeniden yasalaştırılmasına Anayasa'nın 153. maddesinin son fıkrasındaki bağlayıcılık ilkesi engeldir. Yasama organının iptal edilen kuralın aynısını veya benzerini yasalaştırılması durumunda Anayasa Mahkemesi kararlarının etkinliği ortadan kaldırılarak yasaların yargısal denetimi anlamını yitirir." ifadesi yer almaktadır.

Benzer ifadeler Anayasa Mahkemesi'nin 7.2.2007 tarihli ve E.2007/5, K.2007/18 sayılı kararında da tekrarlanmaktadır.

Görüldüğü üzere Anayasa Mahkemesinin müstakar hale gelen kararlarına göre iptal edilen bir hükmün aynı veya benzer nitelikte ifadelerle yeniden düzenlemesi, Anayasa'nın 153. maddesine aykırılık oluşturacaktır. Bunun için de aralarında "özdeşlik" yani amaç, anlam ve kapsam yönlerinden benzerlik olup olmadığının incelenmesi gerekmektedir.

İptali istenen kuralın ekinde yer alan kroki ile sınır ve koordinatları gösteren liste ile daha önce iptal edilen maddenin ekinde yer alan kroki ile sınır ve koordinatları gösteren liste karşılaştırıldığında söz konusu alanların "özdeş" olduğu açıkça görülebilmektedir. Değişen, sadece madde metni olup yapılan düzenlemenin amacı ile iptal edilen maddenin amacının aynı olduğu da yine açıkça görülebilmektedir.

Anayasa madde 153'ün ihlali, Anayasa'nın bağlayıcılığı ve üstünlüğünü düzenleyen madde 11'e de aykırılık oluşturur.

Yukarıda açıklanan nedenlerle 7221 sayılı Coğrafi Bilgi Sistemleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 22. maddesi ile 3621 sayılı Kıyı Kanununa eklenen ek 2. madde ve (5) numaralı kroki ile liste Anayasa'nın 2., 7., 11., 43., 56. ve 153. maddelerine aykırı olup iptali gerekir.

III. YÜRÜRLÜĞÜ DURDURMA İSTEMİNİN GEREKÇESİ

14.02.2020 tarihli 7221 sayılı Coğrafi Bilgi Sistemleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile getirilen iptali talep edilen düzenlemeler birden fazla kanunda

Esas Sayısı : 2020/42

Karar Sayısı : 2023/99

hukuka aykırı değişiklikler yapmaktadır. Kamu yararına aykırı olan, telafisi mümkün olmayacak sonuçlara yol açacak bu düzenlemelerin iptal davası sonuçlanana kadar yürürlüğünün durdurulması gerekmektedir.

Nitekim, Anayasal düzenin hukuka aykırı kural ve düzenlemelerden en kısa sürede arındırılması, hukuk devleti sayılmanın en önemli gerekleri arasında sayılmaktadır. Anayasaya aykırılıkların sürdürülmesi, özenle korunması gereken hukukun üstünlüğü ilkesini de zedeleyecektir. Hukukun üstünlüğünün sağlanamadığı bir düzende, kişi hak ve özgürlükleri güvence altında sayılamayacağından, bu ilkenin zedelenmesi hukuk devleti yönünden giderilmesi olanaksız durum ve zararlara yol açacaktır. Bu zarar ve durumların doğmasını önlemek amacıyla, Anayasaya açıkça aykırı olan ve iptali istenen hükmün iptal davası sonuçlanıncaya kadar yürürlüğünün de durdurulması istenerek Anayasa Mahkemesi'ne dava açılmıştır.

IV. SONUÇ VE İSTEM

14.02.2020 tarihli 7221 sayılı Coğrafi Bilgi Sistemleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun;

1) 1. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan “veri madenciliği ve yeni veri üretimi konularındaki hasılat paylaşımına yönelik iş birlikleri kapsamında kurum, kuruluşlar ve üniversiteler ile paylaşımı bedelsiz olarak yapılabilir” ibaresi ile ikinci fıkrasının ikinci cümlesinin Anayasa'nın 2., 13., 20. ve 90. maddelerine,

2) 2. maddesiyle 775 sayılı Kanuna eklenen Ek madde 6'nın birinci fıkrasının Anayasa'nın 2., 127. ve 138. maddelerine,

3) 12. maddesiyle 3194 sayılı Kanuna eklenen Ek madde 8'in dördüncü fıkrasında yer alan “artan değerinin tamamı” ibaresi ile yedinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “%25'i” ibarelerinin, (b) bendinde yer alan “%40'ı” ve “%30'u” ibarelerinin ve (c) bendinde yer alan “%75'i”, “%15'i” ve “%10'u” ibarelerinin Anayasa'nın 2., 10., 13., 35., 90. ve 127. maddelerine,

4) 18. maddesiyle değiştirilen 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununun 44. maddenin üçüncü fıkrasının Anayasa'nın 10. ve 73. maddelerine,

5) 20. maddesinin Anayasa'nın 2. ve 138. maddelerine,

6) 21. maddesiyle 3621 sayılı Kanununun 6. maddesinin mevcut dördüncü fıkrasına eklenen (g) bendinin Anayasa'nın 2. ve 43. maddelerine,

7) 22. maddesi ile 3621 sayılı Kıyı Kanununa eklenen ek 2. madde ve (5) numaralı kroki ile listenin Anayasa'nın 2., 7., 11., 43., 56. ve 153. maddelerine,

aykırı olduğundan iptallerine ve uygulanmaları halinde giderilmesi güç ya da olanaksız zarar ve durumlar olacağı için, iptal davası sonuçlanıncaya kadar yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesine ilişkin istemimizi saygı ile arz ederiz.”